

สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยบูรพา
ต.แสนสุข อ.เมือง จ.ชลบุรี 20131

การมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดินของเกษตรกรตำบลธาตุทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี

วีรวิทย์ เดชศรีจิตวัฒน์

TH 0017806

9 ธ.ค. 2554

297681

เริ่มบริการ

15 ก.พ. 2555

งานนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการจัดการทรัพยากรเพื่อความมั่นคง (พนัสนิคม)

คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

ธันวาคม 2553

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยบูรพา

คณะกรรมการควบคุมงานนิพนธ์และคณะกรรมการสอบงานนิพนธ์ ได้พิจารณา
งานนิพนธ์ของ วีรวิชญ์ เดชศรีฐิตวัฒน์ ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทรัพยากรเพื่อความมั่นคง (พนัสนิคม) ของ
มหาวิทยาลัยบูรพาได้

คณะกรรมการควบคุมงานนิพนธ์

.....อาจารย์ที่ปรึกษา
(ดร. ไพฑูรย์ โพธิสว่าง)

คณะกรรมการสอบงานนิพนธ์

.....ประธาน
(ดร. ไพฑูรย์ โพธิสว่าง)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สัมฤทธิ์ ยศสมศักดิ์)

.....กรรมการ
(พันเอก ดร. สนธิ นวกุล)

คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์อนุมัติให้รับงานนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทรัพยากรเพื่อความมั่นคง (พนัสนิคม) ของ
มหาวิทยาลัยบูรพา

.....คณบดีคณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สัมฤทธิ์ ยศสมศักดิ์)
วันที่ 21 เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2553

ประกาศคุณูปการ

งานนิพนธ์ เรื่อง การมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดินของเกษตรกรตำบลธาตุทอง อำเภอ บ่อทอง จังหวัดชลบุรี ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดีจากความกรุณาให้คำปรึกษาและคำแนะนำในการ แก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ อย่างดียิ่งจาก ดร.ไพฑูรย์ โพธิ์สว่าง ทำให้ผู้วิจัยได้รับแนวทางใน การศึกษาค้นคว้าหาความรู้และประสบการณ์ในการทำงานนิพนธ์ครั้งนี้ จึงขอกราบขอบคุณอย่างสูง

ขอขอบคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ลัมฤทธิ์ ยสสมศักดิ์ พันเอก ดร.สนธิ นวกุล และ นายชัยยุทธ ปัทมาพรพรรณ ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบความเที่ยงตรงของ แบบสอบถาม ขอขอบคุณเกษตรกร ตำบลธาตุทอง ที่ให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถามเป็นอย่างดี

สุดท้ายนี้ขอขอบคุณหน่วยงานเทศบาลตำบลธาตุทองที่ให้การสนับสนุนทุนการศึกษา ระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทรัพยากรเพื่อความมั่นคง (พนัสนิคม)

วีรวิชัย เดชศรีจิตวิวัฒน์

52920904: สาขาวิชา: การจัดการทรัพยากรเพื่อความมั่นคง; ร.ม. (การจัดการทรัพยากรเพื่อความมั่นคง)

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม/ เกษตรกร/ ทรัพยากรดิน

วิธีวิจัย เศรษฐกิจวิวัฒน์ : การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการทรัพยากรดิน:
กรณีศึกษาตำบลธาตุทอง อำเภอธาตุทอง จังหวัดชลบุรี (FARMER'S PARTICIPATION IN SOIL
RESOURCE MANAGEMENT: A CASE STUDY OF THADTONG SUBDISTRICT,
BOTHONG DISTRICT, CHONBURI PROVINCE) คณะกรรมการควบคุมงานนิพนธ์: ไพฑูรย์
โพธิสว่าง, ร.ด., เทียนชัย ศศิศาสตร์, ป.ร.ด., 81 หน้า. ปี พ.ศ. 2553.

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดินของเกษตรกรตำบลธาตุทอง อำเภอธาตุทอง จังหวัดชลบุรี เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดินของเกษตรกรที่มีปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ รายได้ในครัวเรือน และระดับการศึกษา ปัจจัยด้านสังคมและการรับรู้ข่าวสาร ในตำบลธาตุทอง อำเภอธาตุทอง จังหวัดชลบุรี กลุ่มตัวอย่างเป็นเกษตรกรในเขตตำบลธาตุทอง อำเภอธาตุทอง จังหวัดชลบุรี จำนวน 196 คน โดยการหาจำนวนกลุ่มตัวอย่างจากสูตรคำนวณของ Taro Yamane ระดับความเชื่อมั่นที่ 95% กำหนดให้มีความน่าจะเป็นของความผิดพลาดที่ยอมรับได้เท่ากับ 0.05 โดยการทำการสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ศึกษาเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย คะแนนเฉลี่ย ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่า (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way Analysis of Variance)

ผลการวิจัยพบว่า

1. เกษตรกรตำบลธาตุทอง อำเภอธาตุทอง จังหวัดชลบุรี พบว่าการมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดินอยู่ในระดับน้อย ซึ่งเมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้านพบว่าด้านการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ด้านการวางแผน และด้านการตรวจสอบอยู่ในระดับน้อย
2. การมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดินของเกษตรกรที่มีปัจจัยส่วนบุคคลต่างกันพบว่าเกษตรกรที่มีรายได้ในครัวเรือนและ ระดับการศึกษาต่างกันมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดินแตกต่างกัน ส่วนเกษตรกรที่มีเพศและอายุต่างกันมีส่วนร่วมต่อการจัดการทรัพยากรดินไม่แตกต่างกัน
3. การมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดินของเกษตรกรที่มีปัจจัยด้านสังคมและการรับรู้ข่าวสารต่างกันพบว่าเกษตรกรที่มีความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรดิน และการฝึกอบรมที่แตกต่างกัน มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรดินแตกต่างกัน ส่วนการเป็นสมาชิกของกลุ่ม การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับเรื่องการเพาะปลูก และความบ่อยของการได้รับข้อมูลข่าวสารต่างกันเกษตรกรมีส่วนร่วมต่อการจัดการทรัพยากรดินไม่แตกต่างกัน

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
สารบัญ	จ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญภาพ	ฉ
บทที่	
1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
คำถามในการวิจัย	3
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
สมมติฐานการวิจัย	4
ขอบเขตของการวิจัย	4
นิยามศัพท์	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
สภาพทั่วไปของตำบลธาตุทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี	7
แนวคิดการมีส่วนร่วม	14
แนวคิดเกี่ยวกับทรัพยากรดิน	21
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	30
3 วิธีดำเนินการวิจัย	36
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	36
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	37
การเก็บรวบรวมข้อมูล	38
การจัดกระทำข้อมูล	39
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	40

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	41
ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคล	42
ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ปัจจัยด้านสังคมและการรับรู้ข่าวสารของเกษตรกร ตำบล ธาตุทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี	43
ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดินของเกษตรกร ตำบล ธาตุทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี	46
ตอนที่ 4 การวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรดิน ของเกษตรกรเมื่อปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกัน	52
ตอนที่ 5 การวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดิน เมื่อปัจจัยด้านสังคมและการรับรู้ข่าวสารที่แตกต่างกัน	56
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	61
สรุปผลการวิจัย	61
อภิปรายผล	62
ข้อเสนอแนะ	65
บรรณานุกรม	67
ภาคผนวก	71
ภาคผนวก ก	72
ภาคผนวก ข	74
ประวัติย่อของผู้วิจัย	81

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	จำนวนหมู่บ้าน 9 หมู่บ้าน 21 ชุมชน	8
2	จำนวนประชากร	9
3	รายชื่อถนนภายในเขตรับผิดชอบของเทศบาลตำบลธาตุทอง	11
4	จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	37
5	จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม	42
6	จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านปัจจัยทางสังคมและการรับรู้ข่าวสาร ...	43
7	สรุปผลการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดินของเกษตรกร ตำบลธาตุทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี	45
8	จำนวน ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดิน ตำบลธาตุทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี ด้านการวางแผน	46
9	จำนวน ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดิน ตำบลธาตุทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี ด้านการปฏิบัติ	48
10	จำนวน ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดินตำบล ธาตุทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี ด้านการตรวจสอบ	50
11	การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดินของเกษตรกรตำบลธาตุทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี จำแนกตามเพศ	52
12	ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วม จัดการทรัพยากรดินของเกษตรกรตำบลธาตุทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี จำแนกตามอายุ	52
13	ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วม จัดการทรัพยากรดินของเกษตรกรตำบลธาตุทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี จำแนกตามรายได้ในครัวเรือน	53
14	ผลการเปรียบเทียบการรายคู่ของค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดินของ เกษตรกรตำบลธาตุทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี จำแนกตามรายได้ในครัวเรือน ...	53
15	ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วม จัดการทรัพยากรดินของเกษตรกรตำบลธาตุทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี จำแนกตามระดับการศึกษา	54

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
16 ผลการเปรียบเทียบการรายคู่ ของค่าเฉลี่ยของการมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดินของเกษตรกรตำบลธาตุทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี จำแนกตามระดับการศึกษา.....	55
17 การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดินของเกษตรกรตำบลธาตุทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี จำแนกตามการเป็นสมาชิกของกลุ่ม	56
18 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดินของเกษตรกรตำบลธาตุทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี จำแนกตามการได้รับข่าวสารเกี่ยวกับเรื่องการเพาะปลูก	56
19 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดินของเกษตรกรตำบลธาตุทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี จำแนกตามความบ่อยของการได้รับข้อมูลข่าวสาร	57
20 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดินของเกษตรกรตำบลธาตุทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี จำแนกตามความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรดิน	58
21 ผลการเปรียบเทียบการรายคู่ของค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดินของเกษตรกรตำบลธาตุทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี จำแนกตามความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรดิน	58
22 การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดินของเกษตรกรตำบลธาตุทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี จำแนกตามการอบรม.....	59
23 สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน.....	60

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1 การประเมินผลและการปฏิบัติการกลับไปสู่การตัดสินใจ.....	20
2 กรอบแนวคิดในการวิจัย	35

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 85 กำหนดให้รัฐดำเนินการตามแนวนโยบายด้านที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ใน 7 ข้อ แต่สำหรับงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้นำมาเฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องบางข้อ ดังนี้ ข้อ 1 กำหนดหลักเกณฑ์การใช้ที่ดินให้ครอบคลุมทั่วประเทศ โดยให้คำนึงถึงความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติทั้งผืนดิน ผืนน้ำ วิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่นและการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพและกำหนดมาตรฐานการใช้ที่ดินอย่างยั่งยืน โดยต้องให้ประชาชนในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากหลักเกณฑ์การใช้ที่ดินนั้นมีส่วนร่วมในการตัดสินใจด้วย ข้อ 4 จัดให้มีแผนการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ และทรัพยากรธรรมชาติอื่นอย่างเป็นระบบและเกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม ทั้งต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสงวน บำรุงรักษาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุล และข้อ 5 ส่งเสริม บำรุงรักษา และคุ้มครองสิ่งแวดล้อมตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน ตลอดจนควบคุมและกำจัดการสะสมพิษที่มีผลต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพและคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยประชาชน ชุมชนท้องถิ่นและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางดำเนินงาน (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2550, หน้า 37-38)

ทรัพยากรดินเป็นปัจจัยขั้นพื้นฐานในการดำรงชีพของมนุษย์และเป็นปัจจัยการผลิตทางการเกษตรที่สำคัญ ประเทศไทยมีประชากรส่วนใหญ่อยู่ในภาคเกษตรกรรม จากแนวโน้มความต้องการของที่ดินทำกินซึ่งเพิ่มสูงขึ้นตามการขยายตัวของจำนวนประชากร ในขณะที่การเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรเป็นไปโดยวิธีขยายพื้นที่เกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ การนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาใช้สำหรับการผลิตมีไม่มากนักทำให้การใช้ประโยชน์ที่ดินได้ไม่เต็มตามศักยภาพของพื้นที่ ประกอบกับขาดการจัดการที่เหมาะสมจึงได้ก่อให้เกิดการบุกรุกทำลายป่าเพื่อหาพื้นที่อุดมสมบูรณ์ต่อไป (เฉลิมพล นันทมงคล, 2543, หน้า 1)

ประเทศไทยเป็นประเทศที่ทำการเกษตรกรรมมาตั้งแต่อดีตกาลมาแล้ว ซึ่งผลผลิตมีมากมายหลากหลายชนิด เช่น ข้าว ถั่ว ยางพารา ปาล์ม มันสำปะหลัง อ้อย รวมถึงผลไม้ตามฤดูกาลต่าง ๆ ของแต่ละภูมิภาค ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศทำการเกษตร 60-70 % ประกอบกับประเทศไทยตั้งอยู่ในเขตร้อนชื้นทำให้เหมาะกับการเจริญเติบโตของแมลงศัตรูพืชและเพื่อเป็นการลดอัตราการสูญเสียในผลผลิต เพิ่มผลผลิตทางการเกษตรจึงต้องอาศัยเทคโนโลยีทางการเกษตร

แนวใหม่เพื่อพัฒนาการเกษตรให้มีผลผลิตที่ดี เพียงพอต่อการบริโภคและเป็นสินค้าส่งออกนํารายได้เข้าสู่ประเทศ

ในปัจจุบันการประกอบอาชีพเกษตรกรรมเริ่มประสบปัญหาผลผลิตตกต่ำอันเนื่องมาจากสภาพของดินที่เสื่อมสภาพและจากแมลงศัตรูพืชทำให้เกษตรกรหันมาใช้ปุ๋ยบำรุงดิน และสารเคมีกำจัดศัตรูพืชมากขึ้น ถึงแม้ว่าทางราชการจะรณรงค์ให้มีการใช้พืชสมุนไพร แต่สมุนไพรก็ยังมีย่อจำกัดในการใช้หลายประการ อาทิ ไม่สะดวกเนื่องจากต้องใช้เวลาในการจัดหาหรือเตรียม ไม่สามารถใช้ได้ผลกับแมลงบางชนิด เป็นต้น จึงทำให้เกษตรกรยังนิยมที่จะใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืชมากกว่า หากว่าการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชไม่ถูกต้องจะส่งผลให้เกิดอันตรายกับตัวเกษตรกรผู้ใช้เองและสภาพแวดล้อม (ภคินี สิริบุษกะ, 2541, หน้า 2) รวมถึงก่อให้เกิดผลเสียกับดินทำให้ดินเสื่อมสภาพและเป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ ตามมาเป็นต้น

จากเหตุผลที่ว่าทรัพยากรที่ดินนับวันจะขาดแคลนและมีไม่เพียงพอกับจำนวนประชากรที่ต้องการใช้ประโยชน์จากที่ดินเพื่อทำมาหากิน ยิ่งไปกว่านั้นที่ดินบางแห่งยังเสื่อมโทรมทำให้ผลผลิตพืชลดลงอย่างน่าวิตก ทั้งนี้สืบเนื่องจากสาเหตุมากมายหลายประการ เช่น การใช้ที่ดินปลูกพืชไม่เหมาะสมกับสภาพของที่ดิน การไถพรวนและปลูกพืชผิดวิธี ตลอดจนใช้ที่ดินปลูกพืชติดต่อกันมาช้านานโดยขาดการบำรุงรักษาที่เหมาะสม เป็นต้น เหล่านี้ได้ก่อให้เกิดผลเสียทางด้านทรัพยากรที่ดินเองและยังทำให้เกษตรกรต้องลงทุนในการจัดการที่ดินสูง ไม่คุ้มค่างับผลตอบแทนจากการใช้ประโยชน์ที่ดิน ดังนั้นการใช้ทรัพยากรที่ดินที่ถูกต้องและเหมาะสมช่วยให้ประชากรที่อยู่บนดินนั้น ๆ มีฐานะทางเศรษฐกิจ สังคม และสภาพแวดล้อมที่ดีขึ้น (กรมพัฒนาที่ดิน, ม.ป.ป.)

ตำบลธาตุทองเป็นตำบลหนึ่งของอำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของอำเภอบ่อทอง ห่างจากที่ว่าการอำเภอบ่อทอง 6 กิโลเมตร มีพื้นที่เขตตำบลธาตุทอง ประมาณ 71,875 ไร่ หรือ 115 ตารางกิโลเมตร ลักษณะภูมิประเทศของตำบลธาตุทองเป็นพื้นที่ราบลุ่ม มีเนินเขาไม่สูงนัก พื้นที่เป็นป่าไม้ไม่สมบูรณ์ เหมาะแก่การเกษตร ปลูกพืชหมุนเวียน ปลูกพืชผักต่าง ๆ และการเลี้ยงสัตว์ ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ได้แก่ การปลูกพืชชนิดต่าง ๆ โดยเฉพาะการปลูกอ้อยและมันสำปะหลัง ซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจ แต่เนื่องจากพืชทั้ง 2 ชนิดทำให้ดินเสื่อมสภาพ ดังนั้นเกษตรกรจึงจำเป็นต้องใช้สารเคมีเพื่อเป็น การเพิ่มผลผลิตให้แก่พืชดังกล่าว ก่อให้เกิดปัญหาต่อดินโดยตรง แม้ว่าเทศบาลธาตุทองจะจัดทำแผนงานด้านการเกษตร เช่น ดำเนินการก่อสร้างอาคารฝึกอาชีพและการฝึกอบรมเกี่ยวกับการเกษตรต่าง ๆ จัดให้มีการคมนาคม และการขนส่งสินค้าการเกษตรเป็นไปได้อย่างสะดวก และจัดให้มีแหล่งน้ำที่เพียงพอแก่การทำ การเกษตร แต่ก็ไม่สามารถแก้ปัญหาในเรื่องการเสื่อมสภาพของดินที่ใช้ในการเพาะปลูก รวมถึงผลกระทบจากการใช้ปุ๋ยเคมีในการบำรุงดินของเกษตรกรสามารถสร้างปัญหาให้กับระบบนิเวศน์

ปัญหาสภาพดินเสื่อมเร็วกว่าปกติและปัญหาประชาชนสุขภาพเสื่อมโทรม จากสาเหตุดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยในฐานะที่ดำรงตำแหน่งหัวหน้าสำนักปลัดเทศบาลราชทูทอง ได้ตระหนักถึงปัญหาดังกล่าวจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการมีส่วนร่วมของเกษตรกร ในจัดการทรัพยากรดินเพื่อการเกษตรของตำบลราชทูทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี เพื่อเป็นแนวทางในการป้องกันการเสื่อมโทรมของดินและให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ดินเพื่อใช้ในการเกษตรต่อไป รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะได้นำไปบริหารจัดการทรัพยากรดินให้เป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานสืบไป

คำถามในการวิจัย

1. การมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดินของเกษตรกรตำบลราชทูทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี อยู่ในระดับใด
2. เกษตรกรในตำบลราชทูทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี ที่มีปัจจัยส่วนบุคคล ตามเพศ อายุ รายได้ในครัวเรือน และระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน มีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดินแตกต่างกันหรือไม่
3. เกษตรกรในตำบลราชทูทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี ที่มีปัจจัยด้านสังคมและการรับรู้ข่าวสารของการเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร การได้รับข้อมูลข่าวสาร ความบ่อยของการได้รับข้อมูลข่าวสาร ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรดิน และการฝึกอบรม แตกต่างกัน มีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดินแตกต่างกันหรือไม่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดินของเกษตรกรตำบลราชทูทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดินของเกษตรกรที่มีปัจจัย ส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ รายได้ในครัวเรือน และระดับการศึกษาต่างกัน ในตำบลราชทูทอง อำเภอ บ่อทอง จังหวัดชลบุรี
3. เพื่อเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดินของเกษตรกรที่มีปัจจัยด้าน สังคมและการรับรู้ข่าวสาร ได้แก่ การเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร การได้รับข้อมูลข่าวสาร ความบ่อยของการได้รับข้อมูลข่าวสาร ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรดิน และการ ฝึกอบรมที่แตกต่างกัน ในตำบลราชทูทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี

สมมติฐานการวิจัย

1. ปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกันมีผลต่อการมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดินของเกษตรกรตำบลธาตุทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี แตกต่างกัน ดังนี้

1.1 เกษตรกรตำบลธาตุทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี ที่มีเพศแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรดินแตกต่างกัน

1.2 เกษตรกรตำบลธาตุทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี ที่มีอายุแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรดินแตกต่างกัน

1.3 เกษตรกรตำบลธาตุทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี ที่มีรายได้ในครัวเรือนแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรดินแตกต่างกัน

1.4 เกษตรกรตำบลธาตุทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี ที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรดินแตกต่างกัน

2. ปัจจัยด้านสังคมและการรับรู้ข่าวสารที่แตกต่างกันมีผลต่อการมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดินของเกษตรกรตำบลธาตุทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี แตกต่างกัน ดังนี้

2.1 เกษตรกรที่เป็นสมาชิกกลุ่มและไม่เป็นสมาชิกกลุ่ม มีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรดินของตำบลธาตุทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี แตกต่างกัน

2.2 เกษตรกรที่ได้รับข้อมูลข่าวสารที่แตกต่างกันของมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรดินของตำบลธาตุทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี แตกต่างกัน

2.3 เกษตรกรที่ได้รับข้อมูลข่าวสารบ่อยแตกต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรดินของตำบลธาตุทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี แตกต่างกัน

2.4 เกษตรกรที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรดินแตกต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรดินของตำบลธาตุทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี แตกต่างกัน

2.5 เกษตรกรที่เคยฝึกอบรมและไม่เคยฝึกอบรมมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรดินของตำบลธาตุทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี แตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ประกอบด้วย

1.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่

1.1.1 ปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ รายได้ต่อครัวเรือน และระดับการศึกษา

1.1.2 ปัจจัยด้านสังคมและการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ประกอบด้วย การเป็นสมาชิก กลุ่มเกษตรกร การได้รับข้อมูลข่าวสาร ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรดิน และการฝึกอบรม

1.2 ตัวแปรตาม คือ การมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดินของเกษตรกร ตำบลธาตุทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี ใน 3 ด้าน ดังนี้

1.2.1 ด้านการวางแผน

1.2.2 ด้านการปฏิบัติ

1.2.3 ด้านการร่วมตรวจสอบ

2. ขอบเขตด้านพื้นที่และประชากร

2.1 พื้นที่ตำบลธาตุทองที่ใช้ในการศึกษา จำนวน 9 หมู่บ้าน คือ บ้านเนินหิน บ้านเนินดินแดง บ้านโปรงเกตุ บ้านบึงตะกู บ้านคลองมือไทร บ้านเขากระถิน บ้านหนองเสือช่อ บ้านห้วยซุง และบ้านหนองน้ำขาว

2.2 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ ได้แก่ เกษตรกรในเขตตำบลธาตุทอง อำเภอ บ่อทอง จังหวัดชลบุรี คือตัวแทนครัวเรือนที่เป็นเกษตรกรจำนวน 383 คน

3. ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ระหว่างเดือนมีนาคม 2553 – เดือนมิถุนายน 2553

นิยามศัพท์

1. การมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดิน หมายถึง กระบวนการที่เกษตรกรในตำบล ธาตุทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี ได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรดินของตำบล ธาตุทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี ใน 3 ด้าน ดังนี้

1.1 ด้านการวางแผน หมายถึง การที่เกษตรกรได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการวางแผน เกี่ยวกับการใช้ การปรับปรุงคุณภาพทรัพยากรดิน การใช้ปุ๋ยเคมีและปุ๋ยอินทรีย์ การใช้น้ำและการมี ส่วนร่วมกับหน่วยงานของรัฐและเอกชน

1.2 ด้านการปฏิบัติ หมายถึง การที่เกษตรกรได้เข้าไปมีส่วนร่วมใน การปฏิบัติงานเกี่ยวกับการใช้ การปรับปรุงคุณภาพทรัพยากรดิน การใช้ปุ๋ยเคมีและปุ๋ยอินทรีย์ การใช้น้ำและร่วมกับหน่วยงานของรัฐและเอกชน

1.3 ด้านการร่วมตรวจสอบ หมายถึง การที่เกษตรกรได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการ ตรวจสอบการใช้ทรัพยากรดิน การปรับปรุงคุณภาพทรัพยากรดิน การใช้ปุ๋ยเคมีและปุ๋ยอินทรีย์ การใช้น้ำ ร่วมกับหน่วยงานของรัฐและเอกชน

2. เกษตรกร หมายถึง ตัวแทนครัวเรือนที่มีอาชีพทำการเกษตร ในเขตตำบลธาตุทอง จำนวน 9 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านเนินหิน บ้านเนินดินแดง บ้านโปร่งเกตุ บ้านบึงตะกู บ้านคลองมือไทร บ้านเขากระถิน บ้านหนองเสือช่อ บ้านห้วยซุง และบ้านหนองน้ำขาว

3. เพศ หมายถึง เกษตรกรเพศชาย และเพศหญิงที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน จำนวน 9 หมู่บ้าน ในตำบลธาตุทอง ได้แก่ บ้านเนินหิน บ้านเนินดินแดง บ้านโปร่งเกตุ บ้านบึงตะกู บ้านคลองมือไทร บ้านเขากระถิน บ้านหนองเสือช่อ บ้านห้วยซุง และบ้านหนองน้ำขาว

4. อายุ หมายถึง อายุของเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในตำบลธาตุทอง โดยแบ่งอายุออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ อายุน้อยกว่า 30 ปี อายุ 30 – 40 ปี อายุ 41 – 50 ปี และอายุตั้งแต่ 50 ปีขึ้นไป

5. รายได้ในครัวเรือน หมายถึง รายได้ต่อเดือนในครัวเรือนของเกษตรกรที่ได้จากการทำการเกษตร โดยแบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ รายได้ไม่เกิน 5,000 บาท รายได้ตั้งแต่ 5,001-15,000 บาท และรายได้มากกว่า 15,000 บาทขึ้นไป

6. ระดับการศึกษา หมายถึง การศึกษาของเกษตรกรในตำบลธาตุทอง โดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ประถมศึกษา (ไม่เกิน ป.6) มัธยมศึกษา (ม.1-ม.6) และอนุปริญญาขึ้นไป

7. การเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร หมายถึง การที่เกษตรกรเข้าไปเป็นสมาชิกของกลุ่มเกษตรกรต่าง ๆ

8. การได้รับข้อมูลข่าวสาร หมายถึง เกษตรกรได้รับข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรดินทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการจากเจ้าหน้าที่รัฐ เพื่อนบ้าน วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ นิตยสารต่าง ๆ ฯลฯ

10. ความบ่อยของการได้รับข้อมูลข่าวสาร หมายถึง ความถี่ที่เกษตรกรได้รับข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรดินจากสื่อชนิดต่าง ๆ และบ่อยครั้งเพียงใด

11. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรดิน หมายถึง การที่เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรดินสำหรับการเพาะปลูก

12. การฝึกอบรม หมายถึง การที่เกษตรกรมีโอกาสได้เข้ารับการรู้เกี่ยวกับทรัพยากรดิน โดยผ่านการฝึกอบรมมาก่อนทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เป็นข้อมูลให้เทศบาลตำบลธาตุทอง ได้นำมาใช้ในการบริหารจัดการทรัพยากรดินเพื่อการเกษตรของประชาชนตำบลธาตุทอง

2. เป็นการกำหนดแนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดินเพื่อการเกษตรให้มีประสิทธิภาพต่อไป

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาเอกสารและงานวิจัยตามลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. สภาพทั่วไปของตำบลธาตุทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี
2. แนวคิดการมีส่วนร่วม
3. แนวคิดเกี่ยวกับทรัพยากรดิน
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สภาพทั่วไปของตำบลธาตุทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี

สภาพทั่วไป

1. ที่ตั้ง ตำบลธาตุทองเป็นตำบลหนึ่งของอำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของอำเภอบ่อทอง ห่างจากที่ว่าการอำเภอบ่อทอง 6 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับตำบลต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ ตำบลบ่อทอง ตำบลวัดสุวรรณ อำเภอบ่อทอง อำเภอเกาะจันทร์
----------	---

ทิศใต้	ติดต่อกับ ตำบลบ่อทอง อำเภอบ่อทอง ตำบลหนองใหญ่ อำเภอหนองใหญ่
--------	--

ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ ตำบลบ่อทอง ตำบลวัดสุวรรณ อำเภอบ่อทอง
-------------	--

ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ ตำบลบ่อทอง อำเภอบ่อทอง ตำบลห้างสูง อำเภอหนองใหญ่
------------	---

2. เนื้อที่ ขนาดเนื้อที่เขตตำบลธาตุทอง ประมาณ 71,875 ไร่ หรือ 115 ตารางกิโลเมตร

3. ภูมิประเทศ ลักษณะภูมิประเทศของตำบลธาตุทองเป็นพื้นที่ราบลุ่ม มีเนินเขาไม่สูงนัก พื้นที่เป็นป่าไม้ไม่สมบูรณ์ เหมาะแก่การเกษตร ปลูกพืชหมุนเวียน ปลูกพืชผักต่าง ๆ และการเลี้ยงสัตว์

4. จำนวนหมู่บ้าน 9 หมู่บ้าน 21 ชุมชน ได้แก่

ตารางที่ 1 จำนวนหมู่บ้าน 9 หมู่บ้าน 21 ชุมชน

หมู่	ชื่อหมู่บ้าน	ชุมชน
1	บ้านเนินหิน	1. ชุมชนบ้านคลองมือไทร 1 2. ชุมชนตลาดเนินหิน
2	บ้านเนินดินแดง	3. ชุมชนหนองสังข์พัฒนา 4. ชุมชนบ้านเนินดินแดงพัฒนา
3	บ้านโปรงเกตุ	5. ชุมชนหนองน้ำขาว 6. ชุมชนโปรงเกตุพัฒนา
4	บ้านบึงตะกุก	7. ชุมชนบ้านบึงตะกุกร่วมใจพัฒนา 8. ชุมชนบ้านหนองบอนร่วมใจพัฒนา
5	บ้านคลองมือไทร	9. ชุมชนคลองมือไทรร่วมใจพัฒนา 10. ชุมชนเนินหินร่วมใจพัฒนา
6	บ้านเขากระถิน	11. ชุมชนหนองบอนผสมทรัพย์ร่วมใจพัฒนา 12. ชุมชนบ้านเขากระถินร่วมใจพัฒนา 13. ชุมชน 3 เขากระถินพัฒนา
7	บ้านหนองเสือข้อ	14. ชุมชนบ้านคูเมืองร่วมใจสามัคคี 15. ชุมชนรักษ์หนองเสือข้อ 16. ชุมชนวัดโปรงเกตุเทพนิมิตพัฒนา
8	บ้านห้วยซุง	17. ชุมชนห้วยซุงสุขฤดีพัฒนา 18. ชุมชนแล่งพระรามสามัคคี
9	บ้านหนองน้ำขาว	19. ชุมชนเขาชะโงกพัฒนา 20. ชุมชนชาวโปรงเกตุ 21. ชุมชนหลุมตาไพรพัฒนา

5. ประชากรทั้งสิ้น 7,098 คน เป็นชาย 3,520 คน หญิง 3,578 คน มีความหนาแน่น เฉลี่ย 61 คน/ตารางกิโลเมตร จำนวนครัวเรือน 1,441 ครัวเรือน มีความหนาแน่นเฉลี่ย 10 ครัวเรือน/ตารางกิโลเมตร

ตารางที่ 2 จำนวนประชากร

หมู่	ชื่อหมู่บ้าน	ชุมชน	ประชากร	ประชากร	จำนวน
			ชาย	หญิง	ครัวเรือน
1	บ้านเนินหิน	1.ชุมชนบ้านคลองมือไทร 1	182	157	74
		2.ชุมชนตลาดเนินหิน	117	142	54
2	บ้านเนินดินแดง	3.ชุมชนหนองสังข์พัฒนา	189	197	74
		4.ชุมชนบ้านเนินดินแดงพัฒนา	251	262	91
3	บ้านโปรงเกตุ	5.ชุมชนหนองน้ำขาว	105	94	51
		6.ชุมชนโปรงเกตุพัฒนา	131	137	67
4	บ้านบึงตะกู	7.ชุมชนบ้านบึงตะกูร่วมใจพัฒนา	191	200	85
		8.ชุมชนบ้านหนองบอนร่วมใจพัฒนา	164	140	66
5	บ้านคลองมือไทร	9.ชุมชนคลองมือไทรร่วมใจพัฒนา	239	293	90
		10.ชุมชนเนินหินร่วมใจพัฒนา	258	279	112
6	บ้านเขากระถิน	11.ชุมชนหนองบอนผสมทรัพย์ร่วมใจพัฒนา	195	206	99
		12.ชุมชนบ้านเขากระถินร่วมใจพัฒนา	161	168	69
		13.ชุมชน 3 เขากระถินพัฒนา	150	114	42
7	บ้านหนองเสือข้อ	14.ชุมชนบ้านคูเมืองร่วมใจสามัคคี	120	126	51
		15.ชุมชนรักษ์หนองเสือข้อ	171	161	69
		16.ชุมชนวัด โปรงเกตุเทพนิมิตพัฒนา	201	224	74
8	บ้านห้วยซุง	17.ชุมชนห้วยซุงสุขฤดีพัฒนา	190	173	82
		18.ชุมชนแสงพระรามสามัคคี	203	206	84
9	บ้านหนองน้ำขาว	19.ชุมชนเขาชะ โกงพัฒนา	53	46	22
		20.ชุมชนชาวโปรงเกตุ	171	169	66
		21.ชุมชนหลุมตาไพรพัฒนา	78	84	19
รวมจำนวนประชากร			3,520	3,578	1,441

* ข้อมูล ณ กรกฎาคม 2551

จำนวนประชากรแฝง ประมาณ 2,000 คน

จำนวนประชากรที่พิการหรือทุพพลภาพ หรือป่วยเรื้อรัง จำนวน 50 คน

สภาพทางเศรษฐกิจ

ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ได้แก่

1. การปลูกพืช

พืชที่ปลูก ได้แก่ มะเขือเปราะ พักทอง พักแฟง ต้นหอม ชะอม มะนาว กระน้ำ กวางตุ้ง ผักบุ้งจีน ผักชี แตงกวา ถั่วฝักยาว บวบ พริกขี้หนูสวน มะเขือยาว ข้าว มัน อ้อย สับประรด ขนุน มะม่วง มะม่วงหิมพานต์ ปาล์มน้ำมัน มะพร้าว ยางพารา ใผ่หวาน ยูคาลิปตัส ไม้ยืนต้น กล้าย ชมพู มะละกอ ลำไย ส้ม แก้วมังกร ไม้ประดับ

2. หน่วยธุรกิจในเขต เทศบาล

ปั้มน้ำมัน 1 แห่ง

โรงงานอุตสาหกรรม 8 แห่ง

ฟาร์มสุกร 6 แห่ง

ฟาร์มไก่ 10 แห่ง

ฟาร์มเป็ด 2 แห่ง

สภาพสังคม

1. การศึกษา

โรงเรียนประถมศึกษา 5 แห่ง

โรงเรียนขยายโอกาสเพื่อการศึกษา 2 แห่ง

ศูนย์การศึกษาชุมชน 1 แห่ง

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 1 แห่ง

ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน 9 แห่ง

2. สถาบันและองค์กรทางศาสนา

วัด/ สำนักสงฆ์ 5 แห่ง

มัสยิด 1 แห่ง

ศาลเจ้า 2 แห่ง

3. การสาธารณสุข

สถานอนามัยประจำตำบล 2 แห่ง

4. ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

สถานีตำรวจ(จุดตรวจ) 2 แห่ง

รถบรรทุกน้ำดับเพลิง 1 คัน

ถังเคมีดับเพลิง 35 จุด

การบริการพื้นฐาน

1. การคมนาคม

ตารางที่ 3 รายชื่อถนนภายในเขตรับผิดชอบของเทศบาลตำบลธาตุทอง

ลำดับที่	ถนนสาย	ความยาว (เมตร)	หมู่ที่	ประเภท
1	ถนนสายเนินหิน-บึงตะกั่ว(ซอยหลังวัดเนินหิน)	6 × 3,300	1	ลาดยาง,ค.ส.ล.,ลูกรัง
2	ถนนสายคลองมือไทร-บ้านซ่อง	8 × 3,300	1	ลาดยาง
3	ถนนสายฟ้าสว่าง-เขาศรีพระธาตุ	5 × 1,100	1	ลูกรัง
4	ถนนสายสุเหراءแขก	4 × 700	1	ค.ส.ล.,ลูกรัง
5	ถนนคลองมือไทรซอย 1	4 × 200	1	ค.ส.ล.
6	ถนนสายศาลาหนึ่ง-เนินดินแดง	8 × 4,600	2	ลาดยาง,ลูกรัง
7	ถนนสายหนองสังข์-เนินดินแดง	6 × 1,800	2	ลาดยาง,ค.ส.ล.,ลูกรัง
8	ถนนสายโรงงานกาว-เนินดินแดง	6 × 2,400	2	ลาดยาง,ลูกรัง
9	ถนนสายทางเข้าน้ำตกร่มไทรทอง	6 × 1,500	2	ลาดยาง,ลูกรัง
10	ถนนสายเข้าทุ่งทอง-บ้านต้ายัง	4 × 2,100	2	ลูกรัง
11	ถนนสายหมู่บ้านน้อย	4 × 300	2	ลูกรัง
12	ถนนสายอมพนม-โป่งเกตุ	8 × 5,000	3	ลาดยาง
13	ถนนสายโป่งเกตุ-เนินดินแดง	6 × 2,100	3	ค.ส.ล.
14	ถนนสายโป่งเกตุ-คูเมือง	4 × 1,200	3	ลูกรัง
15	ถนนสายคูเมือง-หนองน้ำขาว	4 × 4,800	3	ลูกรัง
16	ถนนสายโป่งเกตุ-หนองนกกระราง	4 × 2,100	3	ลูกรัง
17	ถนนสายหนองบอน-เจริญโชคดี	6 × 3,300	3	ลาดยาง
18	ถนนสายเจริญโชคดี	8 × 10,000	1,4,8	ลาดยาง
19	ถนนสายซอยดีเด	4 × 400	4	ลูกรัง

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ลำดับที่	ถนนสาย	ความยาว (เมตร)	หมู่ที่	ประเภท
20	ถนนสายหนองไม้แก่น-บึงตะกู	6×3,300	4	ลูกรัง
21	ถนนสายศาลาลุงนิค-บึงตะกู	6×3,000	4	ลูกรัง
22	ถนนสายเจริญโชคดี-หนองหมีตาย	4×1,200	4,8	ลูกรัง
23	ถนนสายเจริญโชคดี-ทับจุฬา	5×100	4	ลูกรัง
24	ถนนสายข้างโรงเรียนคลองมือไทร	6×1,500	5	ลาดยาง,ค.ส.ล.
25	ถนนสายอีสานเขียว	4×1,900	5	ลูกรัง
26	ถนนสายฟ้าสาข	6×800	5	ค.ส.ล.
27	ถนนสายนายเที่ยง-นายเสริฐ	6×1,850	5	ลูกรัง
28	ถนนสายโปร่งวัว	4×1,200	5	ค.ส.ล.,ลูกรัง
29	ถนนสายเนินหิน-เขากระถิน	8×2,250	5,6	ลาดยาง
30	ถนนสายเนินหิน-เนินดินแดง	8×5,000	2,5	ลาดยาง
31	ถนนสายซอยสมหวัง	4×200	5	ลูกรัง
32	ถนนสายหนองบอน-เขากระถิน	6×3,000	6	ลาดยาง
33	ถนนสายซอยผสมทรัพย์	6×1,000	6	ค.ส.ล.,ลูกรัง
34	ถนนสายเจ้าเพ็ญ-เขากระถิน	6×3,200	6	ลูกรัง
35	ถนนสายสุสาน-เข้าเจ้า	4×100	6	ค.ส.ล.
36	ถนนสายเข้ากระถิน-เข้าเจ้า	6×1,100	6	ค.ส.ล.
37	ถนนสายซอยผสมทรัพย์-เข้ากระถิน	6×800	6	ลูกรัง
38	ถนนสายคูเมือง-แปลงจันทร์	4×2,300	7	ลูกรัง
39	ถนนสายคูเมือง-หนองน้ำขาว	4×4,800	7	ลูกรัง
40	ถนนสายอ่างสะบ้า-เขายัด	5×1,500	7	ลูกรัง
41	ถนนสายอ่างสะบ้า-เขาระเบิด	5×2,000	7	ลูกรัง
42	ถนนสายหนองเสือข้อ-อ่างกระเด็น	5×3,800	7	ค.ส.ล.,ลูกรัง
43	ถนนสายคูเมือง-หนองน้ำขาว(2)	4×3,300	7	ค.ส.ล.,ลูกรัง

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ลำดับที่	ถนนสาย	ความยาว (เมตร)	หมู่ที่	ประเภท
44	ถนนสายคูเมือง-บึงกระเบา	4 × 700	7	ลูกรัง
45	ถนนสายวัดโปร่งเกตุ	4 × 1,000	7	ลูกรัง
46	ถนนสายต้นไต้เกาะจันทร์	6 × 1,800	8	ลูกรัง
47	ถนนสายเจริญ โชคดี-ทุ่งศาลา	6 × 680	8	ลาดยาง
48	ถนนสายซอยสุขฤดี	6 × 1,500	8	ลาดยาง,ลูกรัง
49	ถนนสายวัดธาตุดูทอง	8 × 3,000	8	ลาดยาง
50	ถนนสายโปร่งเกตุ-อ่างสะบ้า	8 × 4,500	9	ลาดยาง,ลูกรัง
51	ถนนสายร่วมใจพัฒนา	4 × 600	9	ลูกรัง
52	ถนนสายโปร่งเกตุ-หลุมตาไพร	5 × 1,400	7,9	ลูกรัง
53	ถนนสายเข้าชะโรง	4 × 300	9	ลูกรัง
54	ถนนสายครุฑาริ	4 × 1,000	9	ลูกรัง

2. การสื่อสาร
- ตู้โทรศัพท์สาธารณะ 20 แห่ง
3. การไฟฟ้า
- ปัจจุบันตำบลธาตุดูทอง มีไฟฟ้าใช้ในบ้านเรือนเกือบทุกครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 98 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมดและได้เพิ่มเติมไฟฟ้าสาธารณะตามหมู่บ้านต่าง ๆ และเส้นทางถนนหลัก
4. แหล่งน้ำธรรมชาติ
- แหล่งน้ำธรรมชาติที่เกิดขึ้นในพื้นที่ตำบลธาตุดูทอง ได้แก่ คลองอีบ่าง คลองห้วยซุง
- ลำน้ำ/ลำห้วย 2 สาย บึง/ หนอง 1 แห่ง
5. แหล่งน้ำที่สร้างขึ้น
- ฝาย 22 แห่ง
- บ่อน้ำตื้น 75 แห่ง
- บ่อบาดาล 21 แห่ง
- ถังเก็บน้ำ 44 แห่ง
- ประปาหมู่บ้าน 7 แห่ง

สระน้ำสาธารณะ	22	แห่ง
คลองส่งน้ำ	5	แห่ง
บ่อโยก	3	แห่ง

ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ของตำบล ได้แก่ วนอุทยานน้ำตกเขาเจ้า-บ่อทอง และเป็นสถานที่ท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจ

จากการศึกษาสภาพทั่วไปของตำบลธาตุทอง ผู้วิจัยได้นำข้อมูลสภาพพื้นที่ด้านการทำการเกษตรของเกษตรกร เพื่อนำมาวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการทรัพยากรดินใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการวางแผน ด้านการปฏิบัติ และด้านการตรวจสอบ

แนวคิดการมีส่วนร่วม

ความหมายของการมีส่วนร่วม

ปรัชญา เวสารัชช์ (2530, หน้า 10) ได้นิยามความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า การมีส่วนร่วมเป็นการที่ประชาชนเข้ามาเกี่ยวข้องกับโดยการมีส่วนร่วมของการยึดหลักองค์ประกอบ ดังนี้

1. มีประชาชนเข้ามาเกี่ยวข้องในกิจกรรมการพัฒนา
2. ผู้เข้าร่วมได้ใช้ความพยายามอย่างมากที่สุด เช่น ความคิด ความรู้ ความสามารถ

แรงงาน หรือทรัพยากรบางอย่าง เช่น เงิน วัสดุ

บัวพันธ์ พรรคทิง, สุรัสวดี หุ่นยนต์ และสุชีลา ดันชัยนันท (2532, หน้า 3) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า การที่ประชาชนหรือชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของตนในการจัดการควบคุมการใช้และการกระจายทรัพยากรที่มีอยู่เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจและสังคม ตามความจำเป็นอย่างสมศักดิ์ศรีในฐานะสมาชิกของสังคมในการมีส่วนร่วมประชาได้พัฒนาการรับรู้และภูมิปัญญา ซึ่งแสดงออกในรูปของการตัดสินใจในการกำหนดชีวิตของตนอย่างเป็นตัวของตัวเอง

อาภรณ์พันธ์ จันทร์สว่าง (2539, หน้า 19) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า การมีส่วนร่วมเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลง ความเห็นพ้องต้องกันนั้นจะมีมากพอจนเกิดการริเริ่มโครงการเพื่อปฏิบัติ กล่าวคือ ต้องเป็นการเห็นพ้องต้องกันของคนส่วนใหญ่ที่จะเข้าร่วมปฏิบัติการนั้นและเหตุผลที่คนมาร่วมปฏิบัติการได้จะต้องมีความตระหนักว่าปฏิบัติการทั้งหมดโดยกลุ่มหรือนโยบายของกลุ่มหรือกระทำผ่านองค์กร ดังนั้นองค์กรจะต้องเป็นเสมือนตัวทำให้บรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงที่ต้องการ

แสวง รัตนมงคลมาศ (2540, หน้า 10) ได้กล่าวถึง การมีส่วนร่วมหมายถึง กระบวนการซึ่งประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในขั้นตอนต่าง ๆ ของกิจกรรมของสังคมและประชาชนที่เข้า

ร่วมได้ใช้ความพยายามบางอย่างส่วนตัว เช่น ความคิด ความรู้ ความสามารถ แรงงานตลอดจนทรัพยากรของตนต่อกิจกรรมนั้น ๆ ในการแสดงความคิดเห็น ตัดสินใจกำหนดนโยบาย กำหนดเป้าหมายและแผนงาน ดำเนินการในกระบวนการจัดการและร่วมหนุนช่วยทรัพยากรการบริหาร และการที่ประชาชนเข้ามีส่วนร่วม มีเหตุผล 3 ประการ คือ มีจุดร่วมในอุดมการณ์เดียวกัน (Common Ideology) มีจุดร่วมในผลประโยชน์ (Common Interest) และยึดติดกับตัวบุคคล (Personality)

อแลสแตร์ (Alastair, 1982, p. 18) ได้ให้คำจำกัดความว่า การมีส่วนร่วมประกอบด้วย 3 มิติ คือ มิติที่หนึ่งการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจว่าจะไรควรทำและทำอย่างไร มิติที่สองการมีส่วนร่วมเสียสละในการพัฒนา และร่วมลงมือปฏิบัติตามที่ได้ตัดสินใจ และมิติที่สามมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการดำเนินงาน

เจริญ ภัทระ (2540, หน้า 1) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน (People's Participation) หรือการมีส่วนร่วมของชุมชนว่า หมายถึงความพร้อมและโอกาสที่ทั้งฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายประชาชนหรือชุมชนยอมรับผิชอบและกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน และยังได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนในทฤษฎีที่แตกต่างกันอีก 4 ความหมาย คือ

1. การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การที่กลุ่มประชาชนหรือขบวนการของประชาชนซึ่งตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาเป็นผู้ที่อยู่ในวงนอกระบบราชการได้เพิ่มความสามารถในการควบคุมทรัพยากรและสถาบันต่าง ๆ ตามสถานะสังคมที่เป็นอยู่

2. การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การที่ประชาชนหรือชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของตนเองในการจัดการควบคุมการใช้และกระจายทรัพยากรและปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในสังคมเพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจและสังคมตามความจำเป็นอย่างสมศักดิ์ศรี ในฐานะสมาชิกสังคม และในการมีส่วนร่วมประชาชนได้พัฒนาการรับรู้และภูมิปัญญาซึ่งแสดงออกในรูปแบบการตัดสินใจในการกำหนดชีวิตของตนเองอย่างเป็นตัวของตัวเอง

3. การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ กระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ แก้ปัญหาของตนเอง ร่วมใช้ความคิดสร้างสรรค์ความรู้และความชำนาญร่วมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสมและสนับสนุน ติดตามผลการปฏิบัติงานขององค์กรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

4. การมีส่วนร่วมของประชาชน คือกระบวนการที่ประชาชนกลุ่มเป้าหมายได้รับโอกาสและได้ใช้โอกาสที่ได้รับแสดงออกซึ่งความรู้สึกรู้สึกคิด แสดงออกซึ่งสิ่งที่เขามี แสดงออกซึ่งสิ่งที่เขาต้องการ แสดงออกซึ่งปัญหาที่กำลังเผชิญและแสดงออกถึงวิธีแก้ปัญหา และลงมือปฏิบัติโดยการช่วยเหลือของหน่วยงานภายนอกน้อยที่สุด

จิตติชัย ดอกไม้ (2549, หน้า 11) ได้กล่าวว่าการมีส่วนร่วม หมายถึงการกระบวนการที่ปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มคน เข้ามาร่วมรับผิดชอบในการตัดสินใจ การวางแผน การปฏิบัติงาน การประเมินผล เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และเกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม

ปิยะศักดิ์ อภิเชษฐ์รัตน์ (2550, หน้า 9) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนหรือองค์กรใด ๆ คือ การร่วมมือ ร่วมรับผิดชอบ เพื่อที่จะดำเนินพัฒนาเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ต้องการ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และนโยบายการพัฒนาที่กำหนด

ยศวดี โพธิ์ไพโรจน์ (2550, หน้า 11) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า หมายถึงปะทะสังสรรค์ทางสังคมของปัจเจกบุคคลของกลุ่มบุคคล เป็นกระบวนการตัดสินใจเกี่ยวกับจุดประสงค์ทางสังคม การจัดสรรทรัพยากรโดยสมัครใจ และลงมือปฏิบัติการตามทางที่ได้ตัดสินใจ อีกทั้งสามารถควบคุมการดำเนินการทางสังคมและการจัดการควบคุมการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่เพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมตามความจำเป็นอย่างสมศักดิ์ศรีในฐานะสมาชิกทางสังคม

สุภาภรณ์ หรั่งหอด (2551, หน้า 10) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึงกระบวนการที่ประชาชนได้รับโอกาสและได้ใช้โอกาส มีการกระทำในลักษณะการทำงานร่วมกัน มีความต้องการร่วมกัน ทั้งทางด้านการดำเนินงานในการตัดสินใจดำเนินกิจกรรม การร่วมกันรับผลประโยชน์ และการติดตามประเมินผล ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ต้องการ ซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญของการพัฒนาชุมชน ส่งผลให้การดำเนินงานหรือการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ตามแผนงานหรือโครงการให้เกิดประสิทธิผล

กรมการศาสนา (2540, หน้า 22) กล่าวถึง มาตรา 79 ที่บัญญัติไว้ว่า “รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสงวน บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุล รวมทั้งมีส่วนร่วมในการส่งเสริมบำรุงรักษา และคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อม ตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืนตลอดจนควบคุมและกำจัดการมลพิษที่มีผลต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพและคุณภาพชีวิตของประชาชน

ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ (2541, หน้า 148) ได้กล่าวว่าประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในลักษณะของการเสียสละแรงงาน บริจาคเงิน วัสดุสิ่งของบำรุงรักษาสาธารณประโยชน์ ร่วมประชุม ร่วมออกเงิน ร่วมเป็นกรรมการ ร่วมเป็นผู้นำ ร่วมสัปดาห์ ร่วมชักชวน ร่วมบริโภค ร่วมเป็นผู้ริเริ่ม ร่วมเป็นผู้ใช้แรงงาน ร่วมเป็นลูกจ้าง ร่วมเป็นสมาชิก เป็นต้น

ประภาพร ศรีสถิตธรรม (2543, หน้า 16) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่าเป็นการเข้าร่วมอย่างแข็งขันของประชาชน ในการดำเนินการตัดสินใจในทุกระดับ และทุกรูปแบบของกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง และโดยเฉพาะในบริบท

ของกระบวนการวางแผนที่มีการกำหนดรูปแบบ แนวคิดการมีส่วนร่วมสัมพันธ์กับการเข้าร่วมของ มวลชนอย่างกว้างขวางในการเลือก การบริหาร และการประเมินผลของแผนงานและโครงการ ต่าง ๆ ที่จะนำมาซึ่งการยกระดับรายได้ และการจ้างงานและความเป็นอยู่ให้สูงขึ้น นอกจากนี้ยังได้ กล่าวอีกว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนทำให้ประชาชนมีอิทธิพลในการตัดสินใจ นโยบายที่เกี่ยวข้องกับการจัดสรร และการใช้ประโยชน์ของทรัพยากรเพื่อการผลิต เพิ่ม โอกาสด้านสังคมเศรษฐกิจ

ไพสุตา ศรีเดซี (2546, หน้า 11) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า หมายถึง กระบวนการที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินการพัฒนาในลักษณะของการเข้าร่วมการจัดการ ตั้งแต่การเข้าร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติ ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วม คิดตามประเมินผลในรูปของชุมชนที่ได้รับผลประโยชน์หรือผลกระทบโดยตรงจากการพัฒนา

จากความหมายของการมีส่วนร่วมดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น จึงสรุปได้ว่าการมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ร่วมตัดสินใจวางแผน ร่วมการปฏิบัติและตรวจสอบในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติเช่น ทรัพยากรดิน น้ำเพื่อให้เกิดการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น

ความสำคัญของการมีส่วนร่วม

นักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนในนานา วรรณคดี ดังนี้

สุธาวัลย์ เสถียรไทย (2543, หน้า 12) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นรากฐาน สำคัญในกระบวนการตัดสินใจด้านการพัฒนา และเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดการบริหารจัดการที่ดี ผ่านกระบวนการสร้างความเข้มแข็งของประชาสังคมที่เป็นแรงผลักดันที่ทำให้เกิดกระบวนการ ตัดสินใจที่เหมาะสม ทั้งในระดับนโยบายและการปฏิบัติที่ดีซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนได้ใน ที่สุด

วันชัย วัฒนศัพท์ (2544, หน้า 7-10) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมไว้ 8 ประการ คือ

1. เพิ่มคุณภาพของการตัดสินใจ บ่อยครั้งที่กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ก่อให้เกิดการพิจารณาทางเลือกใหม่แทนวิธีการที่ได้เคยใช้กันมาในอดีต สาธารณชนมักจะมีข้อมูลที่ สำคัญซึ่งทำให้เกิดความแตกต่างในการที่จะนำไปสู่กระบวนการตัดสินใจ ก่อให้เกิดความแตกต่าง ระหว่างโครงการที่ประสบความสำเร็จและไม่ประสบความสำเร็จ
2. การลดค่าใช้จ่ายและการสูญเสียเวลา การมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถเกิดผลใน การยอมรับอย่างสูงต่อการตัดสินใจโดยกลุ่ม ซึ่งมีบางส่วนได้ส่วนเสียในการตัดสินใจนั้น ๆ ในการนี้จะ ช่วยลดความขัดแย้งระหว่างการทำไปปฏิบัติ ทำให้เกิดการประหยัดค่าใช้จ่าย

3. การสร้างฉันทามติ การมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถที่จะสร้างข้อตกลงที่มั่นคงและยืนยาว

4. การเพิ่มความง่ายต่อการนำไปปฏิบัติ การมีส่วนร่วมทำให้คนเรามีความรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของการตัดสินใจ และเมื่อได้ร่วมตัดสินใจแล้วย่อมต้องการที่จะเห็นสิ่งนั้นนำไปปฏิบัติได้ กลุ่มปัจเจกชนอาจจะรู้สึกกระตือรือร้นในการที่จะช่วยให้เกิดผลในการปฏิบัติ

5. การหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าในกรณีที่ย่ำแย่ที่สุด กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนก่อให้เกิดโอกาสที่ผู้กรณีจะแสดงความต้องการของกลุ่ม สามารถลดการเผชิญหน้าอย่างรุนแรงที่อาจจะเป็นไปได้

6. การดำรงไว้ซึ่งความน่าเชื่อถือและความชอบธรรม วิธีทางที่จะนำไปสู่ความชอบธรรมและการดำรงอยู่ของความชอบธรรม คือจะต้องใช้กระบวนการที่มีความโปร่งใสและน่าเชื่อถือต่อสาธารณชน ซึ่งทำให้สาธารณชนมีส่วนร่วม

7. การคาดคะเนความห่วงกังวลของประชาชนและค่านิยมของสาธารณชน

8. การพัฒนาความเชี่ยวชาญและความคิดสร้างสรรค์ของสาธารณชน สิ่งสำคัญของการมีส่วนร่วม คือการให้การศึกษาต่อสาธารณชนที่ดีขึ้น และการมีส่วนร่วมของประชาชนยังเป็นเวทีการฝึกที่มีประสิทธิภาพของผู้นำท้องถิ่น

จากความสำคัญของการมีส่วนร่วมดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าการมีส่วนร่วมเป็นหัวใจของการพัฒนา การมีส่วนร่วมของประชาชนที่แท้จริงจะต้องมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของกระบวนการพัฒนา ได้แก่ การศึกษาและวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา จัดลำดับความสำคัญของปัญหา มีการวางแผนและการปฏิบัติในการแก้ปัญหา การดำเนินงานตามแผน และขั้นสุดท้ายคือการตรวจสอบ ดังนั้นการมีส่วนร่วมจึงมีความสำคัญที่สามารถยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน ให้มีความเป็นอยู่ในระดับที่ได้รับความจำเป็นขั้นพื้นฐาน รูปแบบการมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมมากที่สุด สามารถกระทำได้ใน 5 รูปแบบ ดังนี้ (สุภาพรณ์ หรั่งหอด, 2551, หน้า 14)

1. การรับรู้ข่าวสาร (Public Information) การมีส่วนร่วมในรูปแบบนี้ ประชาชนในพื้นที่โครงการ และผู้ที่จะได้รับผลกระทบจะต้องได้รับแจ้งให้ทราบถึงรายละเอียดของโครงการที่จะดำเนินการ และผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ทั้งนี้การได้รับข่าวสารดังกล่าวต้องได้รับก่อนการตัดสินใจดำเนินโครงการ

2. การปรึกษาหารือ (Public consultation) เป็นรูปแบบของการมีส่วนร่วมในลักษณะของการปรึกษาหารือระหว่างผู้ดำเนินโครงการกับประชาชนที่มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยตรง ทั้งนี้เพื่อ

เป็นการรับฟังความคิดเห็นและตรวจสอบข้อมูลเพิ่มเติม นอกจากนี้ยังเป็นการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการให้ประชาชนได้ทราบและรับข้อเสนอแนะเพื่อประกอบการมีส่วนร่วม

3. การประชุมรับฟังความคิดเห็น (Public Meeting) เป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมที่ผู้ดำเนินโครงการกับประชาชน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จะได้ทำความเข้าใจร่วมกันด้วยเหตุผล ซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนในรูปแบบนี้สามารถทำได้ 2 ลักษณะ คือ

3.1 การประชุมในระดับชุมชน (Community Meeting) ซึ่งจัดประชุมในชุมชนที่จะได้รับผลกระทบจากโครงการ โดยผู้ดำเนินการจะส่งผู้แทนเข้าร่วมประชุม

3.2 การประชุมรับฟังความคิดเห็นทางวิชาการ (Public Hearing) การประชุมลักษณะนี้จำเป็นสำหรับโครงการขนาดใหญ่ที่มีเรื่องของเทคนิค และวิชาการที่เกี่ยวข้อง และต้องเปิดกว้างสำหรับสาธารณะ

4. การร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) การมีส่วนร่วมในรูปแบบนี้ถือเป็นเป้าหมายสูงสุดของการมีส่วนร่วมของประชาชนในทางปฏิบัติจริง การดำเนินโครงการซึ่งมักดำเนินการในรูปของคณะกรรมการจะต้องมีตัวแทนของประชาชนร่วมเป็นคณะกรรมการด้วย

5. การใช้กลไกทางกฎหมาย รูปแบบนี้แม้จะไม่ใช่วิธีการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยตรง แต่เป็นลักษณะของการเรียกร้องสิทธิหรือการใช้สิทธิของประชาชนเมื่อเห็นว่าเกิดความไม่โปร่งใสหรือความไม่เป็นธรรมเกิดขึ้นในการดำเนินโครงการ

องค์การอนามัยโลก (WHO, 1981, pp. 41-49 อ้างถึงใน ขนิษฐา ศรีนนท์, 2544, หน้า 33-34) กล่าวว่า รูปแบบของการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ถือว่าเป็นรูปแบบที่แท้จริงหรือสมบูรณ์จะต้องประกอบด้วยกระบวนการ 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. การวางแผน ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหา จัดอันดับความสำคัญ ตั้งเป้าหมาย กำหนดการใช้ทรัพยากร กำหนดวิธีการติดตามประเมินผล และประการสำคัญ คือการตัดสินใจด้วยตนเอง

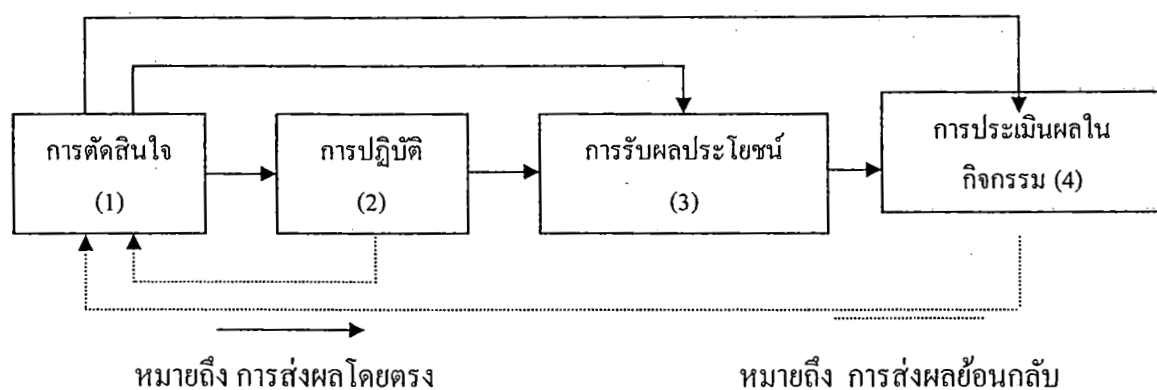
2. การดำเนินกิจกรรม ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดการและบริหารการใช้ทรัพยากร มีความรับผิดชอบในการจัดการควบคุมทางการเงินและบริหาร

3. การใช้ประโยชน์ ประชาชนจะต้องมีความสามารถในการนำกิจกรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ซึ่งเป็นการเพิ่มระดับของการพึ่งพาตนเองและควบคุมสังคม

4. การได้รับประโยชน์ ประชาชนจะต้องได้รับการแจกจ่ายผลประโยชน์จากชุมชนในพื้นที่เท่ากัน ซึ่งอาจจะเป็นผลประโยชน์ส่วนตัวและสังคม

โคเฮน และอัฟฮอฟ (Cohen & Uphoff, 1977 อ้างถึงใน สุเมธ อินทร์พรหม, 2550, หน้า 9) กล่าวถึง การมีส่วนร่วมโดยทั่วไปในขั้นตอนการตัดสินใจ ไม่ได้หมายความว่า จะเป็นการ

ตัดสินใจเพียงอย่างเดียว ยังใช้การตัดสินใจควบคู่ไปกับขั้นตอนการปฏิบัติการด้วย การตัดสินใจยังเกี่ยวข้องกับประชาชนในเรื่องของผลประโยชน์ และการประเมินผลในกิจกรรมการพัฒนาด้วย จะเห็นว่าการตัดสินใจนั้นเกี่ยวข้องกับเกือบโดยตรงกับการปฏิบัติ แต่ก็เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์และการประเมินผลด้วย โดยที่ผลประโยชน์นั้นเป็นผลมาจากขั้นตอนการตัดสินใจแล้วทั้งสิ้น นอกจากนี้ก็จะมีผลสะท้อนจากการประเมินผลและการปฏิบัติการกลับไปสู่การตัดสินใจอีกด้วย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 การประเมินผลและการปฏิบัติการกลับสู่การตัดสินใจ

แนวคิดของ โคเฮน และอัพฮอฟ (Cohen & Uphoff) นี้จะเห็นได้ว่าการมีส่วนร่วม มี 4 ขั้นตอน คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ทุกขั้นตอนมีความสัมพันธ์ โดยมุ่งให้ประชาชนเป็นผู้คิดค้นปัญหา เป็นผู้μβαบทบาทในทุก ๆ เรื่อง ไม่ใช่ที่กำหนดให้ประชาชนปฏิบัติในเรื่องใดเรื่องหนึ่งทุกอย่างต้องเป็นเรื่องของประชาชนที่จะคิด ซึ่งแนวคิดนี้มีกรอบพื้นฐานมาวิเคราะห์การมีส่วนร่วม ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ได้แก่ การริเริ่มตัดสินใจ การดำเนินการตัดสินใจ และการตัดสินใจปฏิบัติการ
2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ ประกอบด้วย การสนับสนุนด้านทรัพยากร การบริการ และการประสานขอความร่วมมือ
3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ไม่ว่าจะเป็นประโยชน์ทางวัตถุ ผลประโยชน์ทางด้านสังคม หรือผลประโยชน์ส่วนบุคคล
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล เป็นการควบคุม ตรวจสอบการดำเนินกิจกรรมทั้งหมด และเป็นการแสดงถึงการปรับตัวในการมีส่วนร่วม

จากแนวคิดในเรื่องรูปแบบของการมีส่วนร่วมดังกล่าวข้างต้นซึ่งผู้รู้และนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงนั้น ผู้วิจัยได้นำมาสรุปเพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ใน 3 ด้านดังต่อไปนี้

1. การมีส่วนร่วมในการวางแผนการใช้ทรัพยากรดิน ในการบริหารจัดการเพื่อปรับปรุงคุณภาพและวิธีการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อให้ตรงกับความต้องการของประชาชนรวมถึงการตัดสินใจให้มีการปฏิบัติที่เหมาะสมกับสภาพของชุมชนเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ถูกต้องตรงตามความต้องการ
2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการใช้ทรัพยากรดิน ในชุมชนรวมถึงการปรับปรุงคุณภาพและวิธีการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการใช้ทรัพยากรที่ไม่เหมาะสม รวมถึงการตัดสินใจให้มีการปฏิบัติที่เหมาะสมกับสภาพของชุมชนเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ถูกต้องตรงตามความต้องการ
3. การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการใช้ทรัพยากรดินของการวางแผนและการปฏิบัติทุกขั้นตอน

แนวคิดเกี่ยวกับทรัพยากรดิน

ความหมายของดิน

ศศิณา ภารา (2550, หน้า 25) ได้กล่าวว่าถึงดินว่า ดินมีความหมายแบ่งตามการใช้ประโยชน์ได้เป็น 2 ประเภทด้วยกัน คือ ดิน (Soil) และที่ดิน (Land) ซึ่ง ดิน หมายถึง เทหวัตถุธรรมชาติที่ปกคลุมผิวโลก เกิดจากการแปรสภาพหรือสลายตัวของหินแร่ธาตุ และอินทรีย์วัตถุผสมคลุกเคล้ากันตามธรรมชาติรวมกันเป็นชั้นบาง ๆ เมื่อน้ำและอากาศที่เหมาะสมก็จะทำให้พืชเจริญเติบโตและยังชีพอยู่ได้ จะเห็นได้ว่าดินเป็นสื่อกลางเชื่อมโยงระหว่างสิ่งมีชีวิตและสิ่งไม่มีชีวิตในระบบธรรมชาติ ใช้ประโยชน์ในการผลิตพืชผลทางการเกษตรและปศุสัตว์ สำหรับคำว่า ที่ดิน โดยทั่วไปหมายถึง ผืนแผ่นดินที่ใช้เป็นที่อยู่อาศัยหรือใช้เป็นที่ประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ เช่น เป็นที่ตั้งของบ้านเรือน เมือง โรงงานอุตสาหกรรมและที่พักผ่อนสันทนาการอันสวยงามเป็นต้น ซึ่งมีใช้เพื่อประโยชน์ในการผลิตทางการเกษตร จะเห็นได้ว่าดินมีความมั่นคงมากเพราะดินซึ่งประกอบไปด้วยอินทรีย์วัตถุและแร่ธาตุต่าง ๆ นั้นง่ายต่อการถูกชะล้างหรือชะกร่อนด้วยน้ำและลม การอนุรักษ์จึงเน้นหนักไปในเรื่องของดินเป็นส่วนใหญ่

ความสำคัญของทรัพยากรดิน

ดินมีประโยชน์มากมายมหาศาลต่อมนุษย์และสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ คือ

1. ใช้ในการเกษตรกรรม ดินเป็นต้นกำเนิดของการเกษตรกรรม เป็นแหล่งผลิตอาหารของมนุษย์ อาหารที่มนุษย์เราบริโภคทุกวันนั้นมาจากการเกษตรกรรมถึง 90 %

2. ใช้ในการเลี้ยงสัตว์ พืชและหญ้าที่ขึ้นอยู่บนดินเป็นแหล่งอาหารสัตว์ ตลอดจนเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์บางชนิด เช่น งู หนู แมลง นาก ฯลฯ

3. เป็นแหล่งที่อยู่อาศัย พื้นดินเป็นแหล่งที่ตั้งของเมือง บ้านเรือน ทำให้เกิดวัฒนธรรมและอารยธรรมของชุมชนต่าง ๆ มากมาย

4. เป็นแหล่งกักเก็บน้ำ ถ้าน้ำซึ่งอยู่ในรูปของความชื้นในดินมีอยู่มาก ๆ ก็จะกลายเป็นน้ำซึมอยู่ในดิน คือน้ำใต้ดิน น้ำเหล่านี้จะค่อย ๆ ซึมลงที่ต่ำ เช่น แม่น้ำ ลำคลอง ทำให้เรามีน้ำใช้ตลอดปี

ประโยชน์ของดิน

ดินมีประโยชน์มากมายมหาศาลต่อมนุษย์และสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ คือ

1. ประโยชน์ต่อการเกษตรกรรม เพราะดินเป็นต้นกำเนิดของการเกษตรกรรมเป็นแหล่งผลิตอาหารของมนุษย์ ในดินจะมีอินทรีย์วัตถุและธาตุอาหารรวมทั้งน้ำที่จำเป็นต่อการเจริญเติบโตของพืช อาหารที่คนเราบริโภคในทุกวันนี้มาจากการเกษตรกรรมถึง 90%

2. การเลี้ยงสัตว์ ดินเป็นแหล่งอาหารสัตว์ทั้งพวกพืชและหญ้าที่ขึ้นอยู่ ตลอดจนเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์บางชนิด เช่น งู แมลง นาก ฯลฯ

3. เป็นแหล่งที่อยู่อาศัย แผ่นดินเป็นที่ตั้งของเมือง บ้านเรือน ทำให้เกิดวัฒนธรรมและอารยธรรมของชุมชนต่าง ๆ มากมาย

4. เป็นแหล่งเก็บกักน้ำ เนื้อดินจะมีส่วนประกอบสำคัญ ๆ คือ ส่วนที่เป็นของแข็ง ได้แก่ กรวด ทราย ตะกอน และส่วนที่เป็นของเหลว คือ น้ำซึ่งอยู่ในรูปของความชื้นในดินซึ่งถ้ามีอยู่มาก ๆ ก็จะกลายเป็นน้ำซึมอยู่คือน้ำใต้ดิน น้ำเหล่านี้จะค่อย ๆ ซึมลงที่ต่ำ เช่น แม่น้ำลำคลองทำให้เรามีน้ำใช้ได้ตลอดปี

วิชัย เทียนน้อย (ม.ป.ป., หน้า 47-48) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของดินมีมากมายมหาศาลต่อสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ บนผิวโลก ไม่ว่าจะเป็นมนุษย์ สัตว์และพืช พอจะสรุปได้ 2 ด้าน ดังนี้

1. ประโยชน์ของดินที่มีต่อมนุษย์

ในชีวิตประจำวันของมนุษย์จะต้องอาศัยปัจจัยต่าง ๆ ที่สำคัญ คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยา รักษาโรค และที่อยู่อาศัย ปัจจัยเหล่านี้ต่างก็ได้มาจากดินทั้งทางตรงและทางอ้อม ดังนี้

1.1 อาหาร ดินเป็นแหล่งผลิตอาหารที่สำคัญที่สุด มนุษย์เรารู้จักการเพาะปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์เพื่อใช้เป็นอาหารมาเป็นเวลานาน พืชและสัตว์ที่ใช้เป็นอาหารของมนุษย์ต้องอาศัยดินในการยังชีพและการเจริญเติบโต อาหารที่คนเราบริโภคในทุกวันนี้มาจากการเกษตรกรรมถึง 90 %

1.2 เครื่องนุ่งห่ม เครื่องนุ่งห่มส่วนใหญ่ทำมาจากพืชและมีบางส่วนที่ได้มาจากสัตว์ พืชและสัตว์ต่าง ๆ ที่นำมาใช้ทำเครื่องนุ่งห่มต่างต้องอาศัยดิน ดินจึงมีอิทธิพลในด้านนี้โดยทางอ้อม

1.3 ที่อยู่อาศัย บ้านเรือนและสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ใช้วัสดุที่ได้มาจากพืชและมีบางส่วนที่ใช้วัสดุอื่นที่ไม่ใช่พืช เช่น เหล็กและอิฐ ซึ่งวัสดุต่าง ๆ เหล่านี้ส่วนใหญ่ได้มาจากดินทั้งสิ้น นอกจากนี้บ้านเรือนและสิ่งก่อสร้างที่มนุษย์อาศัยอยู่ต้องอาศัยดินเป็นที่ตั้งอยู่ ดินจึงมีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อม

2. ประโยชน์ของดินที่มีต่อพืช

เป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่าดินเป็นตัวกลางในการเจริญเติบโตของพืช ดินและพืชมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องซึ่งกันและกันอย่างเหนียวแน่นในการเจริญเติบโตของพืชอาศัยปัจจัยหลายอย่าง ดินเป็นปัจจัยที่สำคัญมากอย่างหนึ่ง ซึ่งมีผลต่อการเจริญเติบโตของพืช ดังนี้

2.1 ดินทำหน้าที่เป็นที่ยึดเหนี่ยวของพืช รากพืชที่ฝังลึกลงไปดินจะช่วยยึดลำต้นให้อยู่ในลักษณะที่เหมาะสมต่อการเจริญเติบโตของพืช

2.2 ดินช่วยเก็บกักน้ำ ภายในดินมีช่องว่างต่าง ๆ ซึ่งทำหน้าที่เก็บน้ำไว้ พืชสามารถดูดไปใช้ได้โดยทางราก

2.3 ดินช่วยเก็บกักอากาศ อากาศจะถูกเก็บกักไว้ในดิน โดยอยู่ตามช่องว่างของดิน พืชสามารถดูดอากาศเหล่านี้ไปใช้เพื่อการเจริญเติบโตได้

2.4 ดินเป็นแหล่งธาตุอาหารของพืช ธาตุอาหารที่จำเป็นต่อพืชชั้นสูงในปัจจุบันนี้ส่วนใหญ่ได้มาจากดินซึ่งธาตุอาหารเหล่านี้พืชมีความต้องการมากน้อยแตกต่างกัน ถ้าพืชขาดธาตุใดธาตุหนึ่งจะทำให้การเจริญเติบโตไม่ดี ดินจึงเป็นแหล่งธาตุอาหารที่สำคัญ

สาเหตุและผลกระทบของทรัพยากรดิน

ดินส่วนใหญ่ถูกทำลายให้สูญเสียความอุดมสมบูรณ์หรือตัวเนื้อดินไป เนื่องจากการกระทำของมนุษย์และการสูญเสียตามธรรมชาติ ทำให้เราไม่สามารถใช้ประโยชน์จากดินได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ การสูญเสียความอุดมสมบูรณ์ของดินเกิดจาก

1. การกัดเซาะดิน อาจแบ่งได้เป็น 2 ประเภทด้วยกัน คือ

1.1 การกัดเซาะโดยธรรมชาติ หมายถึง การกัดเซาะซึ่งเกิดขึ้นตามธรรมชาติ โดยการกระทำของน้ำ ลม แรงดึงดูดของโลก และน้ำแข็ง เช่นการชะล้าง แผ่นดินเลื่อน การไหลของธารน้ำคัลลิน เป็นต้น

1.2 การกัดเซาะที่มีตัวเร่ง หมายถึง การกัดเซาะที่มนุษย์หรือสัตว์เลี้ยงเข้ามาช่วยเร่งให้มีการพังทลายเพิ่มขึ้นจากธรรมชาติที่เกิดขึ้นเป็นประจำอยู่แล้ว เช่น การตัดต้นไม้ทำลายป่า การทำการเพาะปลูกอย่างขาดหลักวิชา ทำให้ดินไม่มีสิ่งปกคลุม จึงทำให้น้ำ ลม ซึ่งเป็นตัวการกัดเซาะที่สำคัญพัดพาอนุภาคดินสูญหายไป

2. การเพาะปลูกและเตรียมดินอย่างไม่ถูกวิธี จะก่อให้เกิดความเสียหายกับดินได้มาก เช่น การปลูกพืชบางชนิดจะทำให้ดินเสื่อมเร็ว การเผาป่าไม้หรือตอข้าวในนา จะทำให้ฮิวมัสในดินเสื่อม สลายเกิดผลเสียกับดินมาก

การอนุรักษ์ทรัพยากรดิน

ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการพังทลายหรือการสูญเสียความอุดมสมบูรณ์ของหน้าดินนั้น จะทำให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ติดตามมา เช่น ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ ทำให้เกษตรกรต้องซื้อปุ๋ยเคมีมาบำรุงดิน เสียค่าใช้จ่ายมหาศาล ตะกอนดินที่ถูกชะล้างทำให้แม่น้ำและปากแม่น้ำตื้นเขิน ต้องขุดลอกใช้เงินเป็นจำนวนมาก เราจึงควรป้องกันไม่ให้ดินพังทลายหรือเสื่อมโทรม ซึ่งสามารถทำได้โดยการอนุรักษ์ดิน ดังนี้

1. การใช้ดินอย่างถูกต้องเหมาะสม การปลูกพืชควรคำนึงถึงชนิดของพืชที่เหมาะสมกับคุณสมบัติของดิน การปลูกพืชและการไถพรวนตามแนวระดับเพื่อป้องกันการชะล้างพังทลายของหน้าดิน

2. การปรับปรุงบำรุงดิน การเพิ่มธาตุอาหารให้แก่ดิน เช่น การใส่ปุ๋ยพืชสด ปุ๋ยคอก การปลูกพืชตระกูลถั่ว การใส่ปูนขาวในดินที่เป็นกรด การแก้ไขพื้นที่ดินเค็มด้วยการระบายน้ำเข้าที่ดินเป็นต้น

3. การป้องกันการเสื่อมโทรมของดิน ได้แก่ การปลูกพืชคลุมดิน การปลูกพืชหมุนเวียน การปลูกพืชบังลม การไถพรวนตามแนวระดับ การทำคันดินป้องกันการไหลชะล้างหน้าดิน รวมทั้งการไม่เผาป่าหรือการทำไร่เลื่อนลอย

4. การให้ความชุ่มชื้นแก่ดิน การระบายน้ำในดินที่มีน้ำขังออก การจัดส่งน้ำเข้าสู่ที่ดิน และการใช้วัสดุ เช่น หญ้าหรือฟางคลุมหน้าดินจะช่วยให้ดินมีความอุดมสมบูรณ์

ชนิดของดิน

อนุภาคของดินจะรวมตัวกันเข้าเกิดเป็นเม็ดดิน อนุภาคเหล่านี้จะมีขนาดไม่เท่ากัน ขนาดเล็กที่สุดคืออนุภาคดินเหนียว อนุภาคขนาดกลางเรียกอนุภาคทรายแป้ง อนุภาคขนาดใหญ่เรียกว่าอนุภาคทรายเนื้อดิน จะมีอนุภาคทั้ง 3 กลุ่มนี้ผสมกันอยู่ในสัดส่วนที่ไม่เท่ากันทำให้เกิดลักษณะของดิน 3 ชนิดใหญ่ ๆ คือ ดินเหนียว ดินทราย และดินร่วน

1. ดินเหนียว เป็นดินที่เมื่อเปียกแล้วมีความยืดหยุ่น อาจปั้นเป็นก้อนหรือคลึงเป็นเส้นยาวได้เหนียวเหนอะหนะติดมือ เป็นดินที่มีการระบายน้ำและอากาศไม่ดี มีความสามารถในการอุ้มน้ำได้ดี มีความสามารถในการจับยึดและแลกเปลี่ยนธาตุอาหารพืชได้สูง หรือค่อนข้างสูง เป็นดินที่มีก้อนเนื้อละเอียด เพราะมีปริมาณอนุภาคดินเหนียวอยู่มาก เหมาะที่จะใช้ทำนาปลูกข้าวเพราะเก็บน้ำได้นาน

2. ดินทราย เป็นดินที่มีการระบายน้ำและอากาศดีมาก มีความสามารถในการอุ้มน้ำต่ำ มีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ เพราะความสามารถในการจับยึดธาตุอาหารพืชมีน้อย พืชชั้นบนดินทรายจึงมักขาดทั้งอาหารและน้ำเป็นดินที่มีเนื้อดินทรายเพราะมีปริมาณอนุภาคทรายมาก

3. ดินร่วน เป็นดินที่มีเนื้อดินค่อนข้างละเอียดนุ่มมือ ยึดหยุ่นได้บ้าง มีการระบายน้ำได้ดีปานกลาง จัดเป็นเนื้อดินที่เหมาะสมสำหรับการเพาะปลูกในธรรมชาติมักไม่ค่อยพบ แต่จะพบดินที่มีเนื้อดินใกล้เคียงกันมากกว่าสี่ของดินจะทำให้เราทราบถึงความอุดมสมบูรณ์ปริมาณอินทรีย์วัตถุที่ปะปนอยู่และแปรสภาพเป็นฮิวมัสในดิน ทำให้สี่ของดินต่างกันถ้ามีฮิวมัสน้อยสี่จะจางลงมีความอุดมสมบูรณ์น้อย

ลักษณะโครงสร้างที่ดีของดิน ได้แก่ สภาพที่เม็ดดินเกาะกันเป็นก้อนเล็ก ๆ อยู่รวมกันอย่างหลวม ๆ ตลอดชั้นของหน้าดิน

ปัญหาทรัพยากรดิน

ดินส่วนใหญ่ถูกทำลายให้สูญเสียความอุดมสมบูรณ์ หรือตัวเนื้อดินไปเนื่องจากการกระทำของมนุษย์ และการสูญเสียตามธรรมชาติทำให้เราไม่อาจใช้ประโยชน์จากดินได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ การสูญเสียดินเกิดได้จาก

1. การกัดเซาะและพังทลายโดยน้ำ น้ำจำนวนมากที่กระทบผิวดินโดยตรงจะกัดเซาะผิวดิน ให้หลุดลอยไปตามน้ำ การสูญเสียบริเวณผิวดินจะเป็นพื้นที่กว้าง หรือถูกกัดเซาะเป็นร่องเล็ก ๆ ก็ขึ้นอยู่กับความแรง และบริเวณของน้ำที่ไหลบ่าลงมาก

2. การตัดไม้ทำลายป่า การเผาป่า ถางป่าทำให้หน้าดินเปิด และถูกชะล้างได้ง่ายโดยน้ำ และลมเมื่อฝนตกลงมา น้ำก็ชะล้างเอาหน้าดินที่อุดมสมบูรณ์ไปกับน้ำ ทำให้ดินมีคุณภาพเสื่อมลง

3. การเพาะปลูกและเตรียมดินอย่างไม่ถูกวิธี การเตรียมที่ดินทำการเพาะปลูกนั้นถ้าไม่ถูกวิธีก็จะก่อความเสียหายกับดินได้มากตัวอย่างเช่น การไถพรวนขณะดินแห้งทำให้หน้าดินที่สมบูรณ์หลุดลอยไปกับลมได้ หรือการปลูกพืชบางชนิดจะทำให้ดินเสื่อมเร็ว การเผาป่าไม้ หรือตอข้าวในนา จะทำให้ฮิวมัสในดินเสื่อมสลายเกิดผลเสียกับดินมาก

“ดินที่เป็นกรด เกษตรกรแก้ไขได้โดยการใช้ปูนขาวหว่าน และไถพรวนให้เข้ากับดิน”

การอนุรักษ์ดิน

ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการพังทลายหรือการสูญเสียความอุดมสมบูรณ์ของหน้าดินนั้น จะทำให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ติดตามมา เช่น ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ทำให้เกษตรกรต้องซื้อปุ๋ยเคมีมาบำรุงดิน เสียค่าใช้จ่ายมหาศาล ตะกอนดินที่ถูกชะล้างทำให้แม่น้ำและปากแม่น้ำตื้นเขิน ต้องขุดลอกใช้เงินเป็นจำนวนมาก เราจึงควรป้องกันไม่ให้ดินพังทลายหรือเสื่อมโทรมซึ่งสามารถกระทำได้ด้วย การอนุรักษ์ดิน

1. การใช้ที่ดินอย่างถูกต้องเหมาะสม การปลูกพืชควรต้องคำนึงถึงชนิดของพืชที่เหมาะสมกับคุณสมบัติของดิน การปลูกพืชและการไถพรวนตามแนวระดับเพื่อป้องกันการชะล้างพังทลายของหน้าดิน นอกจากนี้ควรจะสงวนรักษาที่ดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ไว้ใช้ในกิจการอื่น ๆ เช่น โรงงานอุตสาหกรรม ที่อยู่อาศัย เพราะที่ดินที่มีความอุดมสมบูรณ์และเหมาะสมในการเพาะปลูกมีอยู่จำนวนน้อย

2. การปรับปรุงบำรุงดิน การเพิ่มธาตุอาหารให้แก่ดิน เช่น การใส่ปุ๋ยพืชสด ปุ๋ยคอก การปลูกพืชตระกูลถั่ว การใส่ปุ๋ยขี้วัวในดินที่เป็นกรด การแก้ไขพื้นที่ดินเค็มด้วยการระบายน้ำเข้าที่ดินเป็นต้น

3. การป้องกันการเสื่อมโทรมของดิน ได้แก่ การปลูกพืชคลุมดิน การปลูกพืชหมุนเวียน การปลูกพืชบังลม การไถพรวนตามแนวระดับ การทำคันดินป้องกันการไหลชะล้างหน้าดิน รวมทั้งการไม่เผาป่าหรือการทำไร่เลื่อนลอย

4. การให้ความชุ่มชื้นแก่ดิน การระบายน้ำในดินที่มีน้ำขังออก การจัดส่งน้ำเข้าสู่ที่ดิน และการใช้วัสดุ เช่น หญ้าหรือฟางคลุมหน้าดินจะช่วยให้ดินมีความอุดมสมบูรณ์

การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรดินอย่างขาดความระมัดระวังหรือไม่ถูกหลักวิชาการ ทำให้ดินเกิดความเสื่อมโทรม แต่ก็สามารถบำรุงรักษาแก้ไข ลดความเป็นพิษของดินได้ ดินแต่ละแห่งย่อมต้องการการบำรุงรักษาได้วิธีที่แตกต่างกันในด้านความหมายแล้ว การอนุรักษ์ดินหมายถึงการใช้ประโยชน์จากที่ดินอย่างชาญฉลาดและถูกต้องตามวิธีการเกษตรสมัยใหม่ การอนุรักษ์ดินมีหลักการโดยทั่วไป ดังนี้ (ราตรี ภารา, 2540, หน้า 56-57)

1. การใช้ที่ดินอย่างถูกต้องและเหมาะสม
2. ปกคลุมดินเพื่อป้องกันการเกิดภัยการของดิน
3. การทำให้น้ำที่ไหลบ่าและกระแสน้ำที่พัดบนผิวดินช้าลง
4. การระบายน้ำที่ไหลบ่าไปยังที่ปลอดภัย
5. ลดหรือป้องกันการสูญเสียเพื่อการขาดแคลนน้ำ

จากแนวคิดเกี่ยวกับทรัพยากรดิน จะเห็นได้ว่าดินมีความสำคัญต่อมนุษย์มาก เช่น ใช้เป็นที่อยู่อาศัย เป็นแหล่งเพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ เป็นต้น และถึงแม้ว่าทรัพยากรดินสามารถสร้างทดแทนขึ้นมาใหม่ได้แต่ต้องอาศัยเวลา ดังนั้นการใช้ทรัพยากรดินอย่างไม่ระวังย่อมก่อให้เกิดผลกระทบอย่างมากมาย ซึ่งผู้วิจัยได้นำแนวคิดเกี่ยวกับทรัพยากรดินดังกล่าวข้างต้นไปใช้ในการออกแบบเป็นแบบสอบถามในการวิจัยนี้

การจัดการทรัพยากรดิน

ดินเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีความผูกพันต่อวิถีการดำรงชีวิตของมนุษย์มาก มนุษย์ดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจอยู่บนพื้นดิน จึงทำให้ดินเกิดการเปลี่ยนแปลงคุณสมบัติขึ้นมาโดยตลอดตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เพียงแต่จะแตกต่างกันในเรื่องอัตราความเข้มข้นเท่านั้น เช่น การถากถางป่าเพื่อนำพื้นที่มาทำการเพาะปลูกตามไหล่เขาที่ลาดเอียง การไถพรวนดินที่ผิดวิธี การทำลายพืชพรรณพื้นเมือง แล้วนำพืชชนิดใหม่เข้ามาปลูกและการนำปุ๋ยเคมีมาบำรุงดินที่ขาดหลักวิชาการ เป็นต้น วิธีดำเนินการดังกล่าวจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพของดินมาก

การดำเนินการจัดการทรัพยากรดินเพื่อให้ดินคงไว้ซึ่งความอุดมสมบูรณ์จึงถือว่าเป็นการจัดการดินที่สำคัญ ซึ่งมีวิธีการที่สมควรกระทำอย่างยิ่งดังนี้ (วิชัย เทียนน้อย, ม.ป.ป., หน้า 59-65)

1. การปลูกพืชตามแนวระดับขั้นความสูง (Contour Cultivation) คือ การไถพรวนและปลูกพืชตามแนวระดับเส้นขั้นความสูง
2. การปลูกพืชสลับแถว (Strip Cropping) เป็นวิธีการปลูกพืชต่างชนิดลงบนพื้นที่แปลงเดียวกัน โดยทำเป็นแปลงขนาดเล็กละเอียดแนวระดับความลาดเอียงของพื้นที่
3. การปลูกพืชแบบขั้นบันได (Terracing) เป็นวิธีการเพาะปลูกพืชที่นิยมนำมาใช้กันอย่างกว้างขวางในแถบภูเขา เพื่อช่วยรักษาความอุดมสมบูรณ์ของดินไว้ ค้นดินที่สร้างขึ้นมานั้นอาจจะสร้างขึ้นเองก็ได้ แต่ถ้าหากพื้นที่ที่มีความลาดเอียงมากอัตราการไหลของน้ำหลากจะแรง ค้นดินที่สร้างขึ้นจะต้องทำอย่างถาวร ในบางแห่งอาจจะใช้ก้อนหินมาเรียงเป็นแนวหรือใช้ปูนซิเมนต์มาเป็นทำนบ
4. การใส่ปุ๋ย นับว่าเป็นการบำรุงดินที่เสื่อมลงให้เพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดินเหมือนเดิม หรือเป็นกระบวนการที่จะคงไว้หรือเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดินให้มากยิ่งขึ้น ปุ๋ยที่นำมาเพิ่มเติมลงในดินมีทั้ง ปุ๋ยเคมี ปุ๋ยหมัก และปุ๋ยพืชสด
5. การปลูกพืชหมุนเวียน (Crop Rotation) เป็นวิธีการจัดการดินที่สำคัญมาก การปลูกพืชอย่างเดียวซ้ำซากในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งจะทำให้ดินค่อย ๆ หมดความอุดมสมบูรณ์ไปในที่สุด
6. การปลูกพืชคลุมดิน เป็นการป้องกันมิให้เกิดการสูญเสียความอุดมสมบูรณ์ของดินจะกระทำได้โดยการปลูกพืชคลุมดินไว้ พืชที่เหมาะสมในการนำมาปลูกเพื่อคลุมดิน คือ วัชพืชนาชนิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือหญ้า ซึ่งจะสามารณนำมาใช้เพื่อการเลี้ยงสัตว์ได้อีกด้วย
7. การปล่อยซากพืชช่วยคลุมดิน เป็นวิธีการนำส่วนที่เหลือของพืชหลังจากการเก็บเกี่ยวแล้วคลุมหน้าดินเอาไว้ก่อนที่ฤดูกาลเพาะปลูกครั้งต่อไปจะมาถึง
8. การปลูกพืชกำบังลม เป็นการปลูกแนวต้นไม้ ไม้พุ่ม หรือพืชบางชนิดเพื่อลดความเร็วของลมที่พัดผ่าน มักจะนิยมกระทำกันตามเขตการเพาะปลูกในสภาพภูมิอากาศแบบแห้งแล้งหรือ

กึ่งแห้งแล้ว ทั้งนี้เพราะลมที่พัดกราดไปตามผิวดินจะทำให้ดินเกิดกษัยการขึ้นอย่างรุนแรงและต่อเนื่อง

9. การปรับปรุงวิธีการไถพรวนดิน การไถพรวนดินจะทำให้ดินร่วนซุย คลายตัวจากการจับตัวกันแน่น และวัชพืชที่คลุมดินจะถูกทำลายไป จึงเปิดโอกาสให้ดินเกิดกษัยการได้ง่าย

10. การปรับปรุงระบบการชลประทาน การชลประทานจะเป็นวิธีการช่วยบำรุงดินที่สำคัญกล่าวคือ 1. จะช่วยลดความรุนแรงของน้ำไหลและการเกิดน้ำท่วม ซึ่งน้ำท่วมแต่ละครั้งจะทำให้ดินถูกทำลายไปเป็นจำนวนมาก 2. ช่วยผันน้ำเพื่อล้างชำระแร่ธาตุจำพวกเกลือกรดหรือด่างที่ปรากฏอยู่ในเนื้อดินมากเกินไป เพื่อลดปริมาณแร่ธาตุดังกล่าวให้น้อยลงและสามารถนำดินในบริเวณนั้นมาใช้เพราะปลูกได้ 3. ช่วยป้องกันมิให้ดินขาดน้ำในช่วงฤดูแล้งหรือในช่วงเกิดวิกฤตฝนทิ้งช่วงเป็นเวลานาน 4. น้ำจะช่วยละลายแร่ธาตุในดิน ซึ่งถ้าหากขาดน้ำแล้วแร่ธาตุเหล่านั้นพืชจะไม่สามารถนำมาใช้เพื่อดำรงชีพได้

อำนาจ เจริญศิลป์ (2543, หน้า 30-32) ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการจัดการทรัพยากรดินมีหลักการพิจารณาดังต่อไปนี้

1. การวางแผนการใช้ที่ดินมีปัจจัยหลายอย่างเกี่ยวข้องทั้งนี้ขึ้นอยู่กับธรรมชาติของที่ดิน และลักษณะของการใช้ประโยชน์จากที่ดินนั้นและต้องพิจารณาถึงความเหมาะสมของทรัพยากรดินกับการใช้ประโยชน์ที่ดินทรัพยากรดินที่มีอยู่ ความต้องการใช้ทรัพยากรดินเพื่อการผลิต ปัจจัยเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ผลกระทบที่มีต่อประชาชนในท้องถิ่นและหน่วยราชการต่าง ๆ ของรัฐ ประสิทธิภาพของการนำเอาที่ดินมาใช้แบบต่าง ๆ แต่ละแบบ รวมทั้งต้องพิจารณาถึงการรักษาทรัพยากรดินให้ดำรงความอุดมสมบูรณ์อยู่ตลอดเวลา

2. การวางแผนใช้ที่ดินจำเป็นต้องทราบข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสมบัติต่าง ๆ ของดิน ข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์ที่ดิน เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับภูมิอากาศ ข้อมูลทางด้านธรณีวิทยา ข้อมูลเหล่านี้อาจได้มาจากการสำรวจทรัพยากรธรรมชาติ การสำรวจสภาพเศรษฐกิจของประชาชนในบริเวณนั้น ๆ ทั้งนี้อาจเมื่อได้นำข้อมูลต่าง ๆ มาวิเคราะห์เพื่อหาความเหมาะสมของการใช้ที่ดินในบริเวณนั้น ๆ

3. ในการใช้ทรัพยากรที่ดิน จำเป็นต้องมีการวางแผนในการจัดการที่ดิน เช่น การจัดที่ดินเพื่อเป็นป่าไม้ ดันน้ำลำธาร อุทยานแห่งชาติ แหล่งสงวนพันธุ์สัตว์น้ำ นิคมอุตสาหกรรมที่อยู่อาศัย และศูนย์การค้า ที่พักผ่อนและที่ตั้งตัวเมือง ทั้งนี้เพื่อให้การใช้ที่ดินแต่ละประเภทมีความขัดแย้งกันน้อยที่สุด และเป็นการรักษาความสวยงามตามธรรมชาติ ซึ่งเป็นสมบัติของทุกคน และเพื่อเป็นการรักษาทรัพยากรธรรมชาติเหล่านั้นให้เป็นสมบัติของชาติในอนาคตด้วย

4. ในการวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดิน ไม่ควรคำนึงถึงผลประโยชน์ที่จะได้รับในด้านเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว ต้องตระหนักถึงประโยชน์ทางอื่นของทรัพยากรธรรมชาติและต้องพิจารณาถึงการรักษาคุณภาพของสิ่งแวดล้อม เพราะฉะนั้นข้อมูลต่าง ๆ จะต้องมาศึกษาอย่างละเอียดและจะต้องรู้ความต้องการเกี่ยวกับการใช้ที่ดินในอนาคตว่ามีแนวโน้มเป็นอย่างไร เพื่อจะได้วางแผนการใช้ที่ดินให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น

5. ควรมีการคาดคะเนเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรดินในอนาคต การพิจารณาเป็นรายภาคจะให้ผลดีที่สุด ทำให้ได้ข้อมูลต่าง ๆ ใกล้เคียงกับความเป็นจริง ซึ่งจะทำให้เป็นการช่วยให้มีการตัดสินใจเกี่ยวกับนโยบายการใช้ที่ดินถูกต้องมากขึ้น

6. ควรมีการศึกษาภาวะเศรษฐกิจของภาคต่าง ๆ โดยคิดถึงต้นทุนและการผลิต เพื่อเป็นการเปรียบเทียบการใช้ประโยชน์ที่ดินแบบต่าง ๆ วิธีการนี้จะช่วยให้มีการตัดสินใจได้ง่ายขึ้นในการวางแผนนโยบายการใช้ที่ดิน แม้แต่ระดับท้องถิ่นก็สามารถช่วยทำให้มองเห็นชัดเจนว่าการใช้ที่ดินแต่ละแห่งเพื่อกิจการใด

7. การเลือกใช้ประโยชน์ที่ดินแบบใดจะต้องคำนึงว่าการใช้ประโยชน์นั้น ๆ จะเป็นการนำความเจริญทางเศรษฐกิจมาสู่บริเวณนั้น ๆ หรือไม่ เพราะฉะนั้นการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรดินแบบใดก็ควรทราบความมุ่งหมายของท้องถิ่นด้วย

8. ในการใช้ประโยชน์ที่ดิน เพื่อเป็นแหล่งคั้นน้ำลำธาร เขตสงวนพันธุ์สัตว์ป่า แหล่งเพาะพันธุ์ปลานั้น ไม่อาจตีค่าเป็นต้นทุนในทางเศรษฐกิจได้ แต่คุณค่าของสิ่งเหล่านี้มีมากกว่าที่จะประเมินผลในทางเศรษฐกิจ

9. ในการใช้ประโยชน์ทรัพยากร ควรคิดถึงสภาพของสิ่งแวดล้อม การใช้ประโยชน์ทรัพยากรดินแบบต่าง ๆ จะต้องคำนึงถึงความเสี่ยงที่จะเกิดกับสิ่งแวดล้อมและควรมีขีดจำกัดที่จะยอมให้สิ่งแวดล้อมเสียหายได้มากน้อยเพียงไรในการใช้ประโยชน์ทรัพยากรดินแบบต่าง ๆ

10. ในการใช้ประโยชน์ทรัพยากรดิน สมควรกำหนดขอบเขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรดินหลักใหญ่ ๆ ไว้ให้แน่นอน เช่น การใช้ที่ดินเพื่อการเลี้ยงสัตว์ เพื่อการเกษตรกรรมแบบประณีตเพื่อกิจการเหมืองแร่ เพื่อกิจการป่าไม้ เพื่อเป็นสถานที่พักผ่อน การเปลี่ยนแปลงหรือถอนสภาพการใช้ประโยชน์เหล่านี้หลังจากที่ได้กำหนดไว้แล้วนั้นจะต้องเปลี่ยนเป็นกรณี ๆ ไป

11. การใช้ประโยชน์ที่ดินจะต้องวางแผนไว้ให้ยืดหยุ่นพอสมควร สามารถเปลี่ยนแปลงใช้ได้และการวางแผนการใช้ทรัพยากรที่ดินของชาติควรกระทำโดยนักวิชาการสาขาต่าง ๆ หลายสาขาที่เกี่ยวข้อง

12. ต้องการมีการจำแนกประเภทที่ดินเป็นขั้นแรกที่จะมีการวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อจะเป็นการวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินได้ง่ายขึ้น

จากแนวคิดการจัดการทรัพยากรดินจะเห็นได้ว่าการจัดการทรัพยากรดินเป็นงานที่สำคัญ และต้องได้รับความร่วมมือจากบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อที่จะใช้ประโยชน์จากดินให้มากที่สุด

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าการจัดการทรัพยากรดิน

1. การจัดการทรัพยากรดินเพื่อให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ของดินไว้ เช่น การปลูกพืชหมุนเวียน การใส่ปุ๋ย การปรับปรุงระบบชลประทาน ให้มีความเหมาะสมกับสภาพแห่งพื้นที่นั้น ๆ ให้ดำรงความอุดมสมบูรณ์ตลอดไป
2. การวางแผนการใช้ทรัพยากรดินในการใช้ประโยชน์จะต้องทราบถึงข้อมูลสภาพของดินที่จะนำมาใช้ ความเหมาะสมหรือปัจจัยอะไรที่เกี่ยวข้อง เช่น สภาพภูมิอากาศ สภาพแวดล้อม ข้อมูลทางธรณีวิทยา สภาพเศรษฐกิจเป็นข้อมูลที่ต้องนำมาวิเคราะห์ เพื่อหาความเหมาะสมซึ่งจะต้องมีการวางแผนการใช้ดินบริเวณนั้น ๆ
3. กำหนดการปฏิบัติของการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรดินอย่างชัดเจน เช่น การจัดการที่ดิน เพื่อเป็นพื้นที่ป่า ที่อยู่อาศัย พานิชยกรรม อุตสาหกรรม และการเพาะปลูก เพื่อเป็นการรักษาทรัพยากรดินที่เกิดจากการใช้ประโยชน์ของที่ดินอย่างคุ้มค่ามากที่สุด
4. การตรวจสอบการใช้ทรัพยากรดินที่มีการปลูกพืช การใช้สารเคมี จนทำให้เกิดผลกระทบต่อทรัพยากรดินไม่ให้เกิดการเสียหายเสื่อมโทรม

ในการจัดการทรัพยากรดินนั้นเพื่อให้ดินมีความอุดมสมบูรณ์และสามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรดินได้อย่างเต็มที่ ซึ่งผู้วิจัยเห็นแล้วว่าการจัดการทรัพยากรดินดังกล่าวจะต้องมีส่วนร่วมจากเกษตรกรในด้านการวางแผน ด้านการปฏิบัติ และด้านการตรวจสอบ สำหรับการวิจัยในครั้งนี้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ธนะจักร เอ็นบำรุง (2540) ศึกษาการมีส่วนร่วมของเกษตรกรต่อการดำเนินการองค์กรธุรกิจชุมชน: ศึกษากรณีกลุ่มแปรรูปข้าวอำเภอโพธาราย จังหวัดเลย ผลการศึกษาพบว่า

1. การมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มแปรรูปข้าวอำเภอโพธาราย จังหวัดร้อยเอ็ด โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำ โดยเฉพาะในขั้นตอนการสำรวจหรือปรึกษาหารือเพื่อค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา การวางแผนกิจกรรม การตัดสินใจทำกิจกรรม และการมีส่วนร่วมในการลงทุน และบริหารจัดการทรัพย์สินของ ส่วนขั้นตอนที่อยู่ระดับปานกลาง ได้แก่ การร่วมรับประโยชน์จากการซื้อปุ๋ย-ขายข้าว และการติดตามข่าวความก้าวหน้าของกิจกรรมกลุ่ม

2. ปัจจัยที่ทำให้สมาชิกกลุ่มแปรรูปข้าวได้มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมกลุ่มฯ ได้แก่ เพศ อายุ การขายและไม่ขายผลผลิตแก่กลุ่ม จำนวนผลผลิตที่เหลือขายแก่กลุ่ม การเป็นสมาชิกของกลุ่มสังคมอื่น การได้รับการฝึกอบรม-ดูงาน ระยะเวลาการเข้าร่วมกลุ่มทัศนคติต่อการดำเนินกิจกรรมกลุ่ม และการได้รับข้อมูลข่าวสารกิจกรรมกลุ่ม ขณะที่ปัจจัยในด้านรายได้ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของสมาชิก

ไพสุตา ตรีเดช (2546) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชุมชนบ้านทุ่งสูง จังหวัดกระบี่ ผลการศึกษาพบว่าประชาชนบ้านทุ่งสูงมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชนบ้านทุ่งสูงอยู่ในระดับปานกลาง ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชุมชนบ้านทุ่งสูง จังหวัดกระบี่ ได้แก่ เพศ พบว่า เพศชายมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชนบ้านทุ่งสูงมากกว่าเพศหญิง ในกิจกรรมด้านการตัดสินใจ การปฏิบัติการ การรับผลประโยชน์ และการประเมินผล ประชาชนกลุ่มอายุระหว่าง 40-59 ปี มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชนบ้านทุ่งสูงมากกว่ากลุ่มอายุอื่น สถานภาพทางสังคม การเป็นสมาชิกกลุ่มที่มีกิจกรรมเกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ป่าชุมชน การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชุมชน การได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์และผลประโยชน์โดยรวมที่คาดว่าจะได้รับเป็นปัจจัยหลัก ส่วนปัจจัยที่มีผลน้อยต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชุมชนบ้านทุ่งสูง จังหวัดกระบี่ ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชุมชน

จิตติชัย ดอกไม้ (2549) ศึกษาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานโครงการพัฒนาศักยภาพหมู่บ้าน/ชุมชน (SML): ศึกษากรณีอำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี ผลการศึกษาพบว่าประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการพัฒนาศักยภาพหมู่บ้าน/ชุมชน (SML) ในภาพรวมมีส่วนร่วมมีส่วนร่วมมากอยู่ในระดับ 3.75 และเมื่อเปรียบเทียบถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน พบว่าเพศชายมีส่วนร่วมในการดำเนินงานมากกว่าเพศหญิง ขณะเดียวกันพบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีอายุต่างกันและประกอบอาชีพต่างกันมีส่วนร่วมในการดำเนินงานที่ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเป็นที่น่าสังเกตว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีวุฒิการศึกษาต่างกันหรือมีรายได้ต่างกันมีส่วนร่วมในการดำเนินงานที่ไม่แตกต่างกัน สำหรับผลการศึกษาของคณะทำงาน (SML) พบว่าคณะทำงานมีส่วนร่วมในการดำเนินงานมากในระดับ 3.86 และเมื่อเปรียบเทียบถึงเพศ อายุ วุฒิการศึกษา อาชีพ และรายได้ของคณะทำงานปรากฏว่า คณะทำงานมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการพัฒนาศักยภาพหมู่บ้าน/ชุมชน (SML) ในระดับที่ไม่แตกต่างกัน

ยศวดี โพธิ์ไพรัดนา (2550) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหารพัฒนาท้องถิ่นของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองรี อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารงานพัฒนาท้องถิ่นของประชาชน และเปรียบเทียบความ

แตกต่างการมีส่วนร่วมในการบริหารงานพัฒนาท้องถิ่นของประชาชน โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน โดยใช้เครื่องมือเป็นแบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ค่าร้อยละ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติเชิงอนุมาน t-test และ F-test (One-way ANOVA) ผลการศึกษาพบว่าประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารงานท้องถิ่น โดยรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานพัฒนาท้องถิ่นเป็นรายด้านมากที่สุด คือด้านการมีส่วนร่วมดำเนินงาน รองลงมาคือด้านการมีส่วนร่วมการประชุม และด้านการมีส่วนร่วมติดตามและประเมินผล โดยในด้านดำเนินงานประชาชนมีส่วนร่วมกับ อบต. สอดส่อง คูแล ป้องกันปัญหาเสพติดในหมู่บ้าน ในด้านการประชุม ประชาชนมีส่วนร่วมประชุมประชาคมเพื่อทราบปัญหาหรือความต้องการของประชาชนในหมู่บ้าน และในด้านการติดตามและประเมินผล ประชาชนมีส่วนร่วมในการติดตามการดำเนินงานอบต. ในการแก้ไขปัญหาความต้องการของประชาชน

ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างการมีส่วนร่วมในการบริหารงานท้องถิ่นของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองรี อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี พบว่า เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ ระดับความถี่ในการติดต่อองค์การบริหารส่วนตำบล การเป็นสมาชิกในตำบล และการได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการพัฒนาท้องถิ่นต่างกัน มีส่วนร่วมในการบริหารงานพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองรี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05

ปิยะศักดิ์ อภิเชษฐ์รัตน์ (2550) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาเทศบาลตำบลบ่อทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี ให้เป็นเมืองน่าอยู่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาตำบลบ่อทองให้เป็นเมืองน่าอยู่ และเพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาเทศบาลตำบลบ่อทองให้เป็นเมืองน่าอยู่ จำแนกตามเพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือนก่อนหักค่าใช้จ่าย และการเป็นสมาชิก กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตตำบลบ่อทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี จำนวน 400 คน โดยใช้เครื่องมือแบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาเทศบาลตำบลบ่อทองให้เป็นเมืองน่าอยู่ เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติเชิงอนุมาน t-test และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว One-way ANOVA และ Scheffe' ผลการศึกษาพบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาตำบลบ่อทองให้เป็นเมืองน่าอยู่ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านกายภาพมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านการบริหารจัดการ ตามลำดับ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านเศรษฐกิจ

ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาเทศบาลตำบลบ่อทองให้เป็นเมืองน่าอยู่ พบว่าประชาชนที่มีการศึกษาและการเป็นสมาชิกกลุ่มที่ต่างกันมีส่วนร่วมในการพัฒนาเทศบาลตำบลบ่อทองให้เป็นเมืองน่าอยู่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนประชาชนที่มีเพศ อายุ สถานภาพสมรส อาชีพ และรายได้ ต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาเทศบาลตำบลบ่อทองให้เป็นเมืองน่าอยู่ไม่แตกต่างกัน

สุภาภรณ์ หรั่งหอด (2551) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเพิ่มและการจัดการพื้นที่สีเขียวในเขตชุมชน: กรณีศึกษาเขตเทศบาลเมืองบ้านสวน อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเพิ่มและการจัดการพื้นที่สีเขียวในเขตเทศบาลเมืองบ้านสวน อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี และเพื่อศึกษาความแตกต่างในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเพิ่มและการจัดการพื้นที่สีเขียวในเขตเทศบาลเมืองบ้านสวน จังหวัดชลบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน อาชีพ ระยะเวลาที่อยู่อาศัย และการได้รับข่าวสาร รวมทั้งความต้องการพื้นที่สีเขียว กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองบ้านสวน อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี จำนวน 395 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติพรรณนา เปรียบเทียบความแตกต่าง (t-test, One-way ANOVA) โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการเพิ่มและการจัดการพื้นที่สีเขียวในเขตชุมชน เขตเทศบาลเมืองบ้านสวน อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี โดยรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การมีส่วนร่วมด้านการรับผลประโยชน์ รองลงมาคือด้านการร่วมดำเนินการ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการตัดสินใจ ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างการมีส่วนร่วมของประชาชน พบว่าประชาชนมีรายได้ต่างกัน มีส่วนร่วมในการเพิ่มและการจัดการพื้นที่สีเขียวในเขตชุมชนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติสำหรับประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และระยะเวลาในการอาศัยอยู่ต่างกัน มีส่วนร่วมในการเพิ่มและการจัดการพื้นที่สีเขียวในเขตชุมชน เขตเทศบาลเมืองบ้านสวน อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ส่วนใหญ่เห็นว่าควรมีการรณรงค์ให้จริงจังมากกว่านี้ รองลงมาคืออยากให้เทศบาลช่วยกันปลูกต้นไม้ให้มากขึ้นและควรให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วม ในการจัดการพื้นที่สีเขียวในชุมชนของตนด้วย

ทรงพล ประสารก (2551) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานตามแผนพัฒนาตำบลสามปี (พ.ศ. 2548-2550) ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองแสง อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานตามแผนพัฒนาตำบลสามปี (พ.ศ. 2548-2550) ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองแสง

และเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานตาม แผนพัฒนาตำบลสามปี (พ.ศ. 2548-2550) ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองแสง จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้แทนครัวเรือนที่มีอายุ 18 ปี ขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ในเขตตำบลหนองแสง จำนวนครัวเรือน 260 ครัวเรือน โดยใช้ เครื่องมือแบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือค่าความถี่ ค่า ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติเชิงอนุมาน t -test One-way ANOVA และ Scheffe' test ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานตามแผนพัฒนาตำบลสามปี (พ.ศ. 2548-2550) ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองแสง อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ามากเป็นลำดับแรก คือ ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ รองลงมาคือ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ โดยด้านการมีส่วนร่วมใน ผลประโยชน์ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่งเสริมศาสนาวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่นมากที่สุด รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ในการพัฒนาบ้านเมืองนำอยู่ หมู่บ้านมีการบริการพื้นฐานและสภาพแวดล้อมที่ดี ส่งเสริมการศึกษา ชุมชนมีความเข้มแข็ง

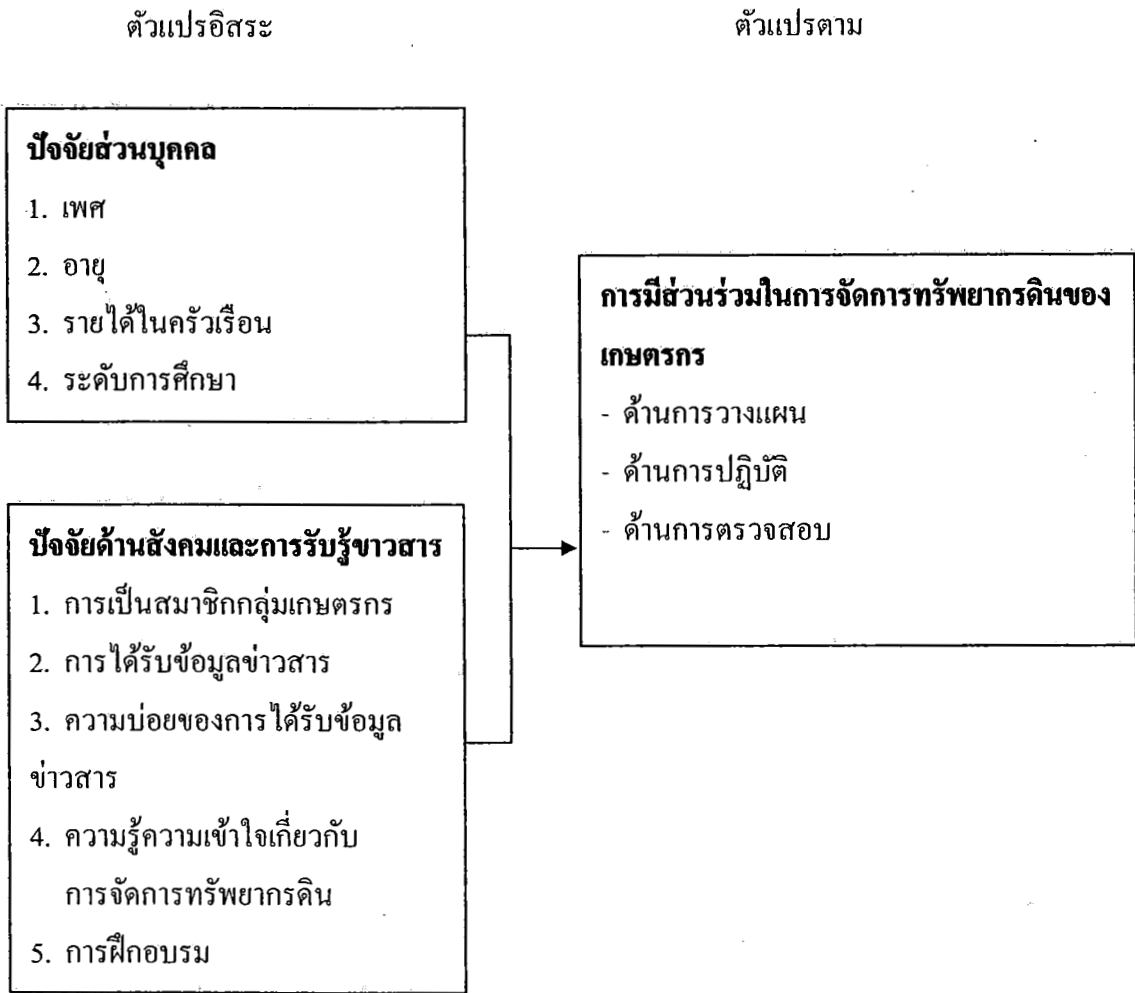
ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานตาม แผนพัฒนาตำบลสามปี (พ.ศ. 2548-2550) ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองแสง อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี พบว่าอายุที่แตกต่างกัน มีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานตาม แผนพัฒนาตำบลสามปี (พ.ศ. 2548-2550) แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ .05

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนดังกล่าวข้างต้น จะเห็น ได้ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ นั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายด้านที่ทำให้ ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพของบุคคล ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน ปัจจัยทางสังคม ประกอบด้วย การ รับรู้ข่าวสาร การเป็นสมาชิกของกลุ่ม ผลประโยชน์ที่จะได้รับ ฯลฯ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาการมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดินของเกษตรกร ตำบลธาตุทอง อำเภอปอทอง จังหวัดชลบุรี ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร แนวคิดของนักวิชาการ และ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรดินที่กล่าวมาทั้งหมดในงานวิจัยนี้ และได้นำมาประยุกต์ เป็นแนวทางในการศึกษาครั้งนี้ โดยกำหนดเป็นกรอบแนวคิดใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการวางแผน ด้านการปฏิบัติ และด้านการตรวจสอบ เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และการจัดเก็บข้อมูลจาก

กลุ่มตัวอย่าง โดยมีตัวแปรอิสระ ประกอบด้วย ปัจจัยส่วนบุคคล และปัจจัยทางสังคมและการรับรู้ข่าวสาร ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 กรอบความคิดในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดินของเกษตรกรตำบลธาตุทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การจัดกระทำข้อมูล
5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ เกษตรกรในเขตตำบลธาตุทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี จำนวน 9 หมู่บ้าน มีเกษตรกรจำนวน 383 คน (ข้อมูลจากการสำรวจของผู้ใหญ่บ้าน แต่ละหมู่บ้านในเดือนเมษายน พ.ศ. 2553)

2. กลุ่มตัวอย่างได้มาจากประชากรในข้อ 1.1 โดยการหาจำนวนกลุ่มตัวอย่างจากสูตรคำนวณของยามานะ ณ ระดับความเชื่อมั่นที่ 95% และกำหนดให้มีความน่าจะเป็นของความผิดพลาดที่ยอมรับได้เท่ากับ 0.05 (ศิริชัย พงษ์วิชัย, 2545, หน้า 55) ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

เมื่อ	n	หมายถึง	ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Sampling)
	N	หมายถึง	ขนาดประชากร
	e	หมายถึง	ค่าความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างโดยกำหนดความคลาดเคลื่อนเท่ากับ 0.05

$$n = \frac{383}{1 + (383)(0.05)^2}$$

$$n = 195.65$$

จากการคำนวณได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างประมาณ 196 คน โดยทำการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ตามสัดส่วนของประชากร ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ที่	รายชื่อหมู่บ้าน	ประชากร (คน)	กลุ่มตัวอย่าง
1	บ้านเนินหิน	30	15
2	บ้านเนินดินแดง	43	22
3	บ้านโปรงเกตุ	45	23
4	บ้านบึงตะกู	50	26
5	บ้านคลองมือไทย	52	27
6	บ้านเขากระถิน	34	17
7	บ้านหนองเสือช่อ	42	22
8	บ้านห้วยซุง	45	23
9	บ้านหนองน้ำขาว	42	21
รวมทั้งสิ้น		383	196

จากนั้นทำการสุ่มตัวอย่างโดยการจัดเก็บข้อมูลจากประชากรกลุ่มตัวอย่างมีปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยทางสังคมและการรับรู้ข่าวสารกับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรดินของเกษตรกร

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นโดยมีขั้นตอนในการสร้าง ดังนี้

1. การศึกษาทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรดินเพื่อการเกษตร
2. วิเคราะห์วัตถุประสงค์ กรอบแนวคิดและสมมติฐานการศึกษา
3. กำหนดนิยามตัวแปรเพื่อสร้างแบบสอบถาม
4. สร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

5. นำแบบทดสอบที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จำนวน 3 ท่าน ดังนี้

5.1 ผศ.ดร.สัมฤทธิ์ ยสสมศักดิ์	คณบดีคณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยบูรพา
5.2 พ.อ.ดร.สนธิ นวกุล	อาจารย์พิเศษ คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยบูรพา
5.3 นายชัยยุทธ ปัทมาพรพรรณ	รองนายกเทศมนตรีตำบลธาตุทอง
อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี

6. นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาไปทดลองใช้ (Tryout) กับเกษตรกรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในตำบลธาตุทอง จำนวน 30 ราย เพื่อหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ โดยใช้สูตรสหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson) ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมทั้งฉบับ (Item-total Correlation) และหาค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับโดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .96

7. ได้แบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและความเชื่อมั่นนำไปใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเกษตรกรที่กำหนดไว้ในการวิจัย ลักษณะเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยด้านสังคมและการรับรู้ข่าวสารตำบลธาตุทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดินของเกษตรกร ตำบลธาตุทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี

ตอนที่ 4 เป็นคำถามปลายเปิด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

1. ผู้วิจัยทำหนังสือถึงนายกเทศมนตรีตำบลธาตุทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี เพื่อขออนุมัติในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเกษตรกรใน 9 หมู่บ้านของเทศบาลตำบลธาตุทอง

- 2. นำแบบสอบถามไปให้ผู้ใหญ่บ้านแต่ละหมู่บ้านเพื่อขอความอนุเคราะห์แจกแบบสอบถามให้กับเกษตรกรในหมู่บ้านแต่ละหมู่บ้านและนัดวันเก็บข้อมูล โดยทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) ในแต่ละหมู่บ้าน ในกรณีที่ยังได้แบบสอบถามไม่ครบตามที่กำหนดก็นำแบบสอบถามไปแจกใหม่อีกหนึ่งครั้งด้วยตนเอง
- 3. เมื่อได้ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามแล้ว ผู้วิจัยจะนำมาวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูลและการแปลผลข้อมูล

- ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้
- 1. นำแบบสอบถามมาตรวจสอบความถูกต้อง เพื่อนำไปวิเคราะห์
 - 2. นำแบบสอบถามมาวิเคราะห์โดยให้ค่าน้ำหนักของแต่ละข้อแล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูลตามวิธีการทางสถิติด้วยคอมพิวเตอร์
 - 3. แปลความหมายของข้อมูล โดยผู้วิจัยใช้เกณฑ์การให้คะแนนแบบสอบถามและแปลความหมาย ดังนี้

3.1 ให้คะแนนระดับการมีส่วนร่วมเพื่อการวิเคราะห์ ดังนี้

มีส่วนร่วมมากที่สุด	เท่ากับ	5
มีส่วนร่วมมาก	เท่ากับ	4
มีส่วนร่วมปานกลาง	เท่ากับ	3
มีส่วนร่วมน้อย	เท่ากับ	2
มีส่วนร่วมน้อยที่สุด	เท่ากับ	1

ความกว้างของอันตรภาคชั้น

$$= \frac{\text{ข้อมูลที่มีค่าสูงสุด} - \text{ข้อมูลที่มีค่าต่ำที่สุด}}{\text{จำนวนชั้น}}$$
$$= \frac{5-1}{5}$$
$$= 0.80$$

เกณฑ์การแปลผลการมีส่วนร่วมหลังการวิเคราะห์ ดังนี้

4.21-5.00	หมายถึง	ระดับมากที่สุด
3.41-4.20	หมายถึง	ระดับมาก
2.61-3.40	หมายถึง	ในระดับปานกลาง
1.81-2.60	หมายถึง	ในระดับน้อย
1.00-1.80	หมายถึง	ระดับน้อยที่สุด

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ ดังนี้

1. ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)
2. การทดสอบค่าที (t-Test)
3. การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) เมื่อพบว่ามีความแตกต่าง
จะใช้วิธีการทดสอบรายคู่ด้วยวิธีการของ LSD

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาการมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดินของเกษตรกร ตำบลธาตุทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ขั้นตอนดังต่อไปนี้

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจึงได้กำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

$\bar{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ย
SD	แทน	ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
n	แทน	จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง
p	แทน	ค่าความน่าจะเป็น
t	แทน	ค่าสถิติการแจกแจง t
df	แทน	ชั้นแห่งความเป็นอิสระ
SS	แทน	ผลรวมของคะแนนเบี่ยงเบนแต่ละคนยกกำลังสอง
MS	แทน	ค่าความแปรปรวน
F	แทน	ค่าการแจกแจง F
*	แทน	มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล
การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้แบ่งการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล เป็น 5 ตอน ดังนี้
ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคล
ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ปัจจัยด้านสังคมและการรับรู้ข่าวสารของเกษตรกร ตำบลธาตุทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี
ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดินของเกษตรกร ตำบลธาตุทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี
ตอนที่ 4 การวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรดินของเกษตรกรเมื่อปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกัน
ตอนที่ 5 การวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดินเมื่อปัจจัยด้านสังคมและการรับรู้ข่าวสารที่แตกต่างกัน

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคล

ตารางที่ 5 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. เพศ		
1.1 ชาย	99	50.50
1.2 หญิง	97	49.50
2. อายุ		
2.1 น้อยกว่า 30 ปี	46	23.50
2.2 30-40 ปี	51	26.00
2.3 41-50 ปี	59	30.10
2.4 มากกว่า 50 ปีขึ้นไป	40	20.40
3. รายได้ต่อเดือน		
3.1 ไม่เกิน 5,000 บาท	49	25.00
3.2 5,001-15,000 บาท	116	59.20
3.3 รายได้มากกว่า 15,001 บาท ขึ้นไป	31	15.80
4. ระดับการศึกษา		
3.1 ประถมศึกษา	73	37.20
3.2 มัธยมศึกษา	71	36.20
3.3 อนุปริญญาและสูงกว่า	52	26.50

จากตารางที่ 5 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 50.50 เป็นเพศหญิง ร้อยละ 49.50 มีอายุ 41-50 ปี มากที่สุดคิดเป็น ร้อยละ 30.10 รองลงมาอายุ 30-40 ปี อายุ น้อยกว่า 30 ปี และอายุมากกว่า 50 ปีขึ้นไป ร้อยละ 26.00 23.50 และ 20.40 ตามลำดับ โดยส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือน 5,001-15,000 บาท ร้อยละ 59.20 รองลงมาคือรายได้ต่อเดือนไม่เกิน 5,000 บาท และรายได้ต่อเดือนมากกว่า 15,001 บาทขึ้นไป ร้อยละ 25.00 และ 15.80 ตามลำดับ การศึกษาส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 37.20 รองลงมาคือ มัธยมศึกษา และอนุปริญญาและสูงกว่า คิดเป็นร้อยละ 36.20 และ 26.50 ตามลำดับ

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ปัจจัยด้านสังคมและการรับรู้ข่าวสารของเกษตรกร ตำบล
ธาตุทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี

ตารางที่ 6 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านปัจจัยทางสังคมและการรับรู้ข่าวสาร

ปัจจัยทางสังคมและการรับรู้ข่าวสาร	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. เป็นสมาชิกของกลุ่มในหมู่บ้าน		
1.1 ไม่เป็น	189	96.40
1.2 เป็นสมาชิก	3	1.50
2. เข้าเป็นสมาชิกของกลุ่มอย่างไร		
2.1 สมัครใจ	2	66.70
2.2 ถูกขอร้อง	1	33.30
2.3 อื่นๆ	-	
3. รู้สึกอย่างไรในการเป็นสมาชิก ของกลุ่มในหมู่บ้าน		
3.1 เสียเวลา	1	0.50
3.2 ได้ประโยชน์	1	0.50
4. จากการเป็นสมาชิกของกลุ่มใน หมู่บ้านกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง		
4.1 ไม่มี	-	-
4.2 มี	1	0.50

ตารางที่ 6 (ต่อ)

ปัจจัยทางสังคม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
5. ได้รับข่าวสารเกี่ยวกับเรื่อง		
การเพาะปลูกจาก	20	10.20
5.1 วิทยู	24	12.20
5.2 โทรทัศน์	25	12.80
5.3 หนังสือพิมพ์	9	4.60
5.4 นิตยสาร	10	5.10
5.5 แผ่นพับ	7	3.60
5.6 เอกสารประชาสัมพันธ์	7	3.60
5.7 กำนัน	33	16.80
5.8 ผู้ใหญ่บ้าน	38	19.40
5.9 เพื่อนบ้าน	21	10.70
5.10 เจ้าหน้าที่รัฐในพื้นที่	2	1.00
5.11 เสียงตามสาย		
6. ได้รับข้อมูลข่าวสารบ่อยเพียงใด		
6.1 ไม่ได้รับเลย	24	12.20
6.2 ได้รับ 1 ครั้ง/เดือน	48	24.50
6.3 ได้รับ 2 ครั้ง/เดือน	-	-
6.4 ได้รับ 3 ครั้ง/เดือน	50	25.50
3.5 มากกว่า 3 ครั้ง/เดือน	74	37.80
7. เข้าใจเกี่ยวกับการจัดการ		
ทรัพยากรดินมากนักน้อยเพียงใด		
7.1 มาก	13	6.60
7.2 ปานกลาง	127	64.80
7.3 น้อย	56	28.60
8. เคยเข้ารับการฝึกอบรม		
8.1 เคย	63	32.10
8.2 ไม่เคย	133	67.90

จากตารางที่ 6 แสดงว่าปัจจัยทางสังคมและการรับรู้ข่าวสารของเกษตรกรตำบลธาตุทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี เป็นดังนี้ การไม่เป็นสมาชิกของกลุ่มในหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 96.40 การเป็นสมาชิกของกลุ่มคิดเป็นร้อยละ 1.50 การเข้าเป็นสมาชิกของกลุ่มโดยสมัครใจ คิดเป็นร้อยละ 66.70 การเข้าเป็นสมาชิกของกลุ่มโดยถูกขอร้อง คิดเป็นร้อยละ 33.30 ความรู้สึกเสียเวลาในการเป็นสมาชิกของกลุ่มคิดเป็นร้อยละ 0.50 ความรู้สึกได้ประโยชน์ในการเป็นสมาชิกของกลุ่มคิดเป็นร้อยละ 0.50 การเป็นสมาชิกของกลุ่มในหมู่บ้านมีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องคิดเป็นร้อยละ 0.50 การได้รับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับเรื่องการเพาะปลูกจากเพื่อนบ้านมากที่สุดร้อยละ 19.40 รองลงมาคือ ผู้ใหญ่บ้าน หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ เจ้าหน้าที่รัฐ วิทยุ นิตยสาร เอกสารแผ่นพับ กำนัน เสียตามสายหมู่บ้าน 16.80, 12.80, 12.20, 10.20, 5.10, 4.60, 3.36, 3.36, 1.00 ตามลำดับ มีการได้รับข้อมูลข่าวสารมากกว่าสามครั้งต่อเดือนมากที่สุดร้อยละ 37.80 รองลงมาคือ มีการได้รับข้อมูลข่าวสารสามครั้งต่อเดือน สองครั้งต่อเดือน หนึ่งครั้งต่อเดือนและไม่ได้รับเลยคิดเป็นร้อยละ 25.50, 24.50, 12.20 ตามลำดับ มีความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรดินอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 64.80 รองลงมาอยู่ในระดับน้อย น้อยมาก ร้อยละ 28.60 6.60 ตามลำดับ ไม่เคยฝึกอบรมมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 67.90 รองลงมา เคยฝึกอบรมคิดเป็นร้อยละ 32.10

จากการศึกษาข้อด้านปัจจัยทางสังคมและการรับรู้ข่าวสารของเกษตรกรตำบลธาตุทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่เป็นสมาชิกของกลุ่มในหมู่บ้านได้รับข่าวสารเกี่ยวกับเรื่องการเพาะปลูกจากเพื่อนบ้าน ผู้ใหญ่บ้าน หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์และเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นส่วนใหญ่ โดยได้รับข่าวสารมากกว่าสามครั้งต่อเดือนมีความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรดินปานกลาง และเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่เคยเข้ารับการฝึกอบรม

ตารางที่ 7 สรุปผลการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดินของเกษตรกร ตำบลธาตุทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี

การมีส่วนร่วม	$\bar{X}$	ผลการวิเคราะห์
ด้านการวางแผน	2.39	น้อย
ด้านการปฏิบัติ	2.62	ปานกลาง
ด้านการตรวจสอบ	2.26	น้อย
รวม	2.43	น้อย

จากตารางที่ 7 พบว่าการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรดินของเกษตรกร ในภาพรวมมีส่วนร่วมน้อย เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในด้านการปฏิบัติตามกว่าด้านการวางแผนและด้านการตรวจสอบ

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์การมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดินของเกษตรกร ตำบลธาตุทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี

ตารางที่ 8 จำนวน ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดิน ตำบลธาตุทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี ด้านการวางแผน

การมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรดิน	การมีส่วนร่วม (n = 196)					X	SD	แปลความหมาย	อันดับ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด				
ด้านการวางแผน									
1. มีส่วนร่วมในการวางแผนการใช้ทรัพยากรดินประจำปี	1 (0.50)	24 (12.20)	78 (39.80)	73 (37.20)	20 (10.20)	2.55	0.85	น้อย	1
2. มีส่วนร่วมในการวางแผน ปรับปรุงคุณภาพทรัพยากรดิน เช่น ดินเค็ม ดินเปรี้ยว	3 (1.50)	17 (8.70)	61 (31.10)	83 (42.30)	32 (16.30)	2.36	0.91	น้อย	6
3. มีส่วนร่วมในการวางแผนลดการใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมี	2 (1.00)	19 (9.70)	66 (33.70)	77 (39.30)	32 (16.30)	2.39	0.90	น้อย	5
4. มีส่วนร่วมในการวางแผนการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยหมัก และสารจุลินทรีย์	1 (0.50)	20 (10.20)	63 (32.10)	86 (43.90)	26 (13.30)	2.41	0.86	น้อย	3
5. มีส่วนร่วมในการวางแผนการใช้ทรัพยากรดินในการปลูกพืช และอื่น ๆ ในดิน	5 (2.60)	15 (7.70)	66 (33.70)	78 (39.80)	32 (16.30)	2.40	0.93	น้อย	4

ตารางที่ 8 (ต่อ)

การมีส่วนร่วมในการ จัดการทรัพยากรดิน	การมีส่วนร่วม (n = 196)					X	SD	แปล ความ หมาย	อันดับ
	มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด				
6. มีส่วนร่วมในการ วางแผนในการฝึกอบรม การปรับปรุงคุณภาพ ทรัพยากรดิน	3 (1.50)	17 (8.70)	46 (23.50)	102 (52.00)	28 (14.30)	2.31	0.87	น้อย	7
7. มีส่วนร่วมในการวาง แผนการใช้น้ำสำหรับ การจัดการทรัพยากรดิน ในการปลูกพืชและอื่น ๆ	1 (0.50)	21 (10.70)	68 (34.70)	86 (43.90)	20 (10.20)	2.47	0.83	น้อย	2
8. มีส่วนร่วมในการ วางแผนการใช้ทรัพยากร ดินร่วมกับหน่วยงานของ รัฐและเอกชน	3 (1.50)	14 (7.10)	57 (29.10)	68 (34.70)	54 (27.60)	2.20	0.97	น้อย	8
ภาพรวม						2.39	0.72	น้อย	

จากตารางที่ 8 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดินของเกษตรกรตำบลธาตุทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี ด้านการวางแผน ในภาพรวม พบว่าเกษตรกรมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดินในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อของการมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดินได้ดังนี้ มีส่วนร่วมในการวางแผนการใช้ทรัพยากรดินมีค่าเฉลี่ย 2.55 (SD = 0.85) รองลงมาคือ มีส่วนร่วมในการวางแผน การใช้น้ำสำหรับการจัดการทรัพยากรดินในการปลูกพืชและอื่น ๆ มีค่าเฉลี่ย 2.47 (SD = 0.83) มีส่วนร่วมในการวางแผนการใช้น้ำอินทรีย์ ปุ๋ยหมัก และสารจุลินทรีย์ มีค่าเฉลี่ย 2.41 (SD = 0.86) มีส่วนร่วมในการวางแผนการใช้ทรัพยากรดินในการปลูกพืช และอื่น ๆ ในดิน มีค่าเฉลี่ย 2.40 (SD = 0.93) มีส่วนร่วมในการวางแผนลดการใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมี มีค่าเฉลี่ย 2.39 (SD = 0.90) มีส่วนร่วมในการวางแผนปรับปรุงคุณภาพทรัพยากรดิน เช่น ดินเค็มดินเปรี้ยว มีค่าเฉลี่ย 2.36 (SD = 0.91) มีส่วนร่วมในการวางแผนในการฝึกอบรมการปรับปรุงคุณภาพทรัพยากรดิน มีค่าเฉลี่ย 2.31 (SD = 0.87) และมีส่วนร่วมในการวางแผนการใช้ทรัพยากรดินร่วมกับหน่วยงานของรัฐและเอกชน มีค่าเฉลี่ย 2.20 (SD = 0.97)

จากการศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรดิน ด้านการวางแผนพบว่าเกษตรกรมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรดินน้อย เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่อาจมีความคิดว่าเป็นเรื่องของหน่วยงานภาครัฐที่ควรดำเนินการในเรื่องนี้

ตารางที่ 9 จำนวน ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดิน ตำบลธาตุทอง อำเภอป่องทอง จังหวัดชลบุรี ด้านการปฏิบัติ

การมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรดิน	การมีส่วนร่วม (n = 196)					X	SD	แปลความหมาย	อันดับ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด				
ด้านการปฏิบัติ									
9. มีส่วนร่วมในการปฏิบัติการใช้ทรัพยากรประจำปี	-	25 (12.80)	87 (44.40)	74 (37.80)	10 (5.10)	2.64	0.76	ปานกลาง	3
10. มีส่วนร่วมในการปฏิบัติปรับปรุงคุณภาพทรัพยากรดิน เช่น ดินเค็ม ดินเปรี้ยว	2 (1.00)	16 (8.20)	94 (48.00)	69 (35.20)	15 (7.70)	2.59	0.79	น้อย	5
11. มีส่วนร่วมในการปฏิบัติลดการใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมี	2 (1.00)	17 (8.70)	90 (45.90)	74 (37.80)	13 (6.60)	2.60	0.78	น้อย	4
12. มีส่วนร่วมในการปฏิบัติการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยหมัก และสารจุลินทรีย์	2 (1.00)	22 (11.20)	108 (55.10)	61 (31.10)	3 (1.50)	2.79	0.69	ปานกลาง	1
13. มีส่วนร่วมในการปฏิบัติในการฝึกอบรมการปรับปรุงคุณภาพทรัพยากรดิน	2 (1.00)	23 (11.70)	103 (52.60)	64 (32.70)	4 (2.00)	2.77	0.71	ปานกลาง	2
14. มีส่วนร่วมในการใช้น้ำสำหรับการจัดการทรัพยากรดินในการปลูกพืชและอื่น ๆ ในดิน	-	21 (10.70)	80 (40.80)	76 (38.80)	19 (9.70)	2.52	0.81	น้อย	7
15. มีส่วนร่วมในการปฏิบัติการใช้ทรัพยากรดินร่วมกับหน่วยงานของรัฐและเอกชน	1 (0.50)	18 (9.20)	82 (41.80)	77 (39.30)	18 (9.20)	2.53	0.80	น้อย	6

ตารางที่ 9 (ต่อ)

การมีส่วนร่วมในการ จัดการทรัพยากรดิน	การมีส่วนร่วม (n = 196)					X	SD	แปล ความ หมาย	อันดับ
	มากที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด				
16. ใช้ประโยชน์จากที่ดิน โดยคำนึงถึงสภาพของ สิ่งแวดล้อม	1 (0.50)	20 (10.20)	62 (31.60)	78 (39.80)	35 (17.90)	2.36	0.90	น้อย	8
ภาพรวม							2.62	.64	ปาน กลาง

จากตารางที่ 9 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดินของเกษตรกรตำบลธาตุทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี ด้านการปฏิบัติ ในภาพรวม พบว่าเกษตรกรมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดินในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อของการมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดินได้ดังนี้ มีส่วนร่วมในการปฏิบัติการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยหมัก และสารจุลินทรีย์ มีค่าเฉลี่ย 2.79 (SD = 0.69) รองลงมาคือมีส่วนร่วมในการปฏิบัติในการฝึกอบรมการปรับปรุงคุณภาพทรัพยากรดิน มีค่าเฉลี่ย 2.77 (SD = 0.71) มีส่วนร่วมในการปฏิบัติการใช้ทรัพยากรประจำปี มีค่าเฉลี่ย 2.64 (SD = 0.76) มีส่วนร่วมในการปฏิบัติลดการใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมี มีค่าเฉลี่ย 2.60 (SD = 0.78) มีส่วนร่วมในการปฏิบัติปรับปรุงคุณภาพทรัพยากรดิน เช่น ดินเค็ม ดินเปรี้ยว มีค่าเฉลี่ย 2.59 (SD = 0.79) มีส่วนร่วมในการปฏิบัติการใช้ทรัพยากรดินร่วมกับหน่วยงานของรัฐและเอกชน มีค่าเฉลี่ย 2.53 (SD = 0.80) มีส่วนร่วมในการใช้น้ำสำหรับการจัดการทรัพยากรดินในการปลูกพืชและอื่น ๆ ในดิน มีค่าเฉลี่ย 2.52 (SD = 0.81) และใช้ประโยชน์จากที่ดินโดยคำนึงถึงสภาพของสิ่งแวดล้อม มีค่าเฉลี่ย 2.36 (SD = 0.90)

จากการศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรดิน ด้านการปฏิบัติพบว่าเกษตรกรมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรดินปานกลาง เนื่องจากเกษตรกรทำอาชีพด้านการเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลักอยู่แล้ว และได้ปฏิบัติหน้าที่เพื่อประโยชน์ในที่ดินของตนเองนั่นหมายถึงอาชีพที่จะทำให้เกิดรายได้ประกอบกับเกษตรกรอำเภอบ่อได้คอยให้คำแนะนำในเรื่องการเพาะปลูก ฯลฯ

ตารางที่ 10 จำนวน ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดินตำบล
ธาตุทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี ด้านการตรวจสอบ

การมีส่วนร่วมในการ จัดการทรัพยากรดิน	การมีส่วนร่วม (n = 196)					$\bar{x}$	SD	แปล ความ หมาย	อันดับ
	มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด				
ด้านการตรวจสอบ									
17. มีส่วนร่วมในการ ตรวจสอบการใช้ ทรัพยากรดินประจำปี	-	10 (5.10)	65 (33.20)	107 (54.60)	14 (7.10)	2.36	0.69	น้อย	1
18. มีส่วนร่วมในการ ปรับปรุงคุณภาพ ทรัพยากรดิน เช่น ดินเค็ม ดินเปรี้ยว	1 (0.50)	11 (5.60)	67 (34.20)	92 (46.90)	25 (12.80)	2.34	0.79	น้อย	3
19. มีส่วนร่วมในการ ตรวจสอบลดการใช้ ปุ๋ยเคมี และสารเคมี	2 (1.00)	15 (7.70)	57 (29.10)	75 (38.30)	47 (24.00)	2.23	0.93	น้อย	6
20. มีส่วนร่วมในการ ตรวจสอบการใช้ปุ๋ย อินทรีย์ ปุ๋ยหมัก และ สารจุลินทรีย์	2 (1.00)	13 (6.60)	58 (29.60)	86 (43.90)	37 (18.90)	2.27	0.87	น้อย	5
21. มีส่วนร่วมในการ ตรวจสอบการใช้การใช้ ทรัพยากรดินในการปลูก พืช และอื่น ๆ ในดิน	1 (0.50)	12 (6.10)	65 (33.20)	95 (48.50)	23 (11.70)	2.35	0.78	น้อย	2
22. มีส่วนร่วมใน การตรวจสอบดิน	1 (0.50)	12 (6.10)	66 (33.70)	79 (40.30)	38 (19.40)	2.22	0.81	น้อย	7
23. มีส่วนร่วมในการ ตรวจสอบการใช้น้ำ สำหรับการจัดการ ทรัพยากรดินในการปลูก พืชอื่น ๆ	1 (0.50)	12 (6.10)	66 (33.70)	79 (40.30)	38 (19.40)	2.28	0.81	น้อย	4

ตารางที่ 10 (ต่อ)

การมีส่วนร่วมในการ จัดการทรัพยากรดิน	การมีส่วนร่วม (n = 196)					X̄	SD	แปล ความ หมาย	อันดับ
	มากที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด				
ด้านการตรวจสอบ									
17. มีส่วนร่วมในการ ตรวจสอบการใช้ ทรัพยากรดินประจำปี	-	10 (5.10)	65 (33.20)	107 (54.60)	14 (7.10)	2.36	0.69	น้อย	1
ภาพรวม						2.26	.65	น้อย	

จากตารางที่ 10 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดินของเกษตรกรตำบลธาตุทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี ด้านการตรวจสอบในภาพรวม พบว่าเกษตรกรมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดินในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อของการมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดินได้ ดังนี้ มีส่วนร่วมในการตรวจสอบการใช้ทรัพยากรดินประจำปี มีค่าเฉลี่ย 2.36 (SD = 0.69) รองลงมา คือ มีส่วนร่วมในการตรวจสอบการใช้การใช้ทรัพยากรดินในการปลูกพืช และอื่น ๆ ในดิน มีค่าเฉลี่ย 2.35 (SD = 0.78) มีส่วนร่วมในการปรับปรุงคุณภาพทรัพยากรดิน เช่น ดินเค็ม ดินเปรี้ยว มีค่าเฉลี่ย 2.34 (SD = 0.79) มีส่วนร่วมในการตรวจสอบการใช้น้ำสำหรับการจัดการทรัพยากรดินในการปลูกพืชอื่น ๆ มีค่าเฉลี่ย 2.28 (SD = 0.81) มีส่วนร่วมในการตรวจสอบการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยหมัก และสารจุลินทรีย์ มีค่าเฉลี่ย 2.27 (SD = 0.87) มีส่วนร่วมในการตรวจสอบลดการใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมี มีค่าเฉลี่ย 2.23 (SD = 0.93) มีส่วนร่วมในการตรวจสอบดิน มีค่าเฉลี่ย 2.22 (SD = 0.81) และมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการใช้ทรัพยากรดินร่วมกับหน่วยงานของรัฐและเอกชน มีค่าเฉลี่ย 2.01 (SD = 0.65)

จากการศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรดิน ด้านการตรวจสอบพบว่าเกษตรกรมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรดินน้อย เนื่องจากเกษตรกรไม่มีเวลาที่ทำาการตรวจสอบรวมถึงไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องนี้โดยตรงจึงให้ความสนใจน้อย

ตอนที่ 4 การวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรดินของเกษตรกรเมื่อปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกัน

ตารางที่ 11 การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดินของเกษตรกรตำบลธาตุทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี จำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน	$\bar{X}$	SD	t	sig.
ชาย	99	2.49	0.62	1.623	.106
หญิง	97	2.35	0.60		

* $p < .05$

จากตารางที่ 11 การเปรียบเทียบเพศกับการมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดินของเกษตรกรตำบลธาตุทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี พบว่าค่านัยสำคัญที่ปรากฏในตาราง .106 ซึ่งไม่น้อยกว่าค่านัยสำคัญ .05 แสดงว่าเกษตรกรเพศชายและเพศหญิง มีส่วนร่วมต่อการจัดการทรัพยากรดินไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ.05 จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐาน

ตารางที่ 12 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดินของเกษตรกรตำบลธาตุทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี จำแนกตามอายุ

อายุ	แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig.
น้อยกว่า 30 ปี	ระหว่างกลุ่ม	3	1.442	.481	1.271	0.285
30-40 ปี	ภายในกลุ่ม	192	72.605	.378		
41-50 ปี	รวม	195	74.048			
มากกว่า 50 ปีขึ้นไป						

* $p < .05$

จากตารางที่ 12 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดินของเกษตรกรตำบลธาตุทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี จำแนกตาม

อายุ พบว่าค่านัยสำคัญที่ปรากฏในตาราง 0.285 ซึ่งไม่น้อยกว่าค่านัยสำคัญ .05 แสดงว่าเกษตรกรที่มีอายุต่างกันมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดินของเกษตรกรไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐาน

ตารางที่ 13 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดินของเกษตรกรตำบลธาตุทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี จำแนกตามรายได้ในครัวเรือน

รายได้	แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig.
ไม่เกิน 5,000 บาท	ระหว่างกลุ่ม	2	18.659	9.239	32.508	.000*
5,001-15,000 บาท	ภายในกลุ่ม	193	55.389	0.287		
มากกว่า 15,001 บาทขึ้นไป	รวม	195	74.038			

*p < .05

จากตารางที่ 13 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดินของเกษตรกรตำบลธาตุทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี จำแนกตามรายได้ในครัวเรือน พบว่าค่านัยสำคัญที่ปรากฏในตาราง .000 ซึ่งน้อยกว่าค่านัยสำคัญ.05 แสดงว่าเกษตรกรที่มีรายได้ในครัวเรือนต่างกันมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดินของเกษตรกรต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และได้ทำการเปรียบเทียบรายคู่ต่อได้ผลการวิเคราะห์ ดังตารางที่ 11

ตารางที่ 14 ผลการเปรียบเทียบการรายคู่ของค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดินของเกษตรกรตำบลธาตุทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี จำแนกตามรายได้ในครัวเรือน

รายได้	$\bar{X}$	ไม่เกิน 5,000 บาท	5,001-15,000 บาท	มากกว่า 15,001 บาทขึ้นไป
ไม่เกิน 5,000 บาท	2.09	-	0.28*	0.98*
5,001-15,000 บาท	2.38	-	-	0.69*
มากกว่า 15,001 บาทขึ้นไป	3.07	-	-	-

*p < .05

จากตารางที่ 14 เมื่อทำการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีการทดสอบของ LSD ของ ฟิชเชอร์ (Fisher's Least Significant Test) พบว่าเกษตรกรที่มีรายได้ไม่เกิน 5,000 บาท มีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดินแตกต่างจากเกษตรกรที่มีรายได้ 5,001-15,000 บาท และรายได้มากกว่า 15,001 บาทขึ้นไป โดยพบว่าเกษตรกรที่มีรายได้ไม่เกิน 5,000 บาท มีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดินน้อยกว่าเกษตรกรที่มีรายได้ 5,001-15,000 บาท และรายได้มากกว่า 15,001 บาทขึ้นไป

เกษตรกรที่มีรายได้ 5,001-15,000 บาท มีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดินแตกต่างจากเกษตรกรที่มีรายได้มากกว่า 15,001 บาทขึ้นไป โดยพบว่าเกษตรกรที่มีรายได้ 5,001-15,001 บาท มีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดินน้อยกว่าเกษตรกรที่มีรายได้มากกว่า 15,001 บาทขึ้นไป

จากการวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าวพบว่าเกษตรกรที่มีรายได้น้อย มีส่วนร่วมน้อยกว่าเกษตรกรที่มีรายได้มาก เนื่องจากเกษตรกรที่มีรายได้น้อยไม่เห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วม เพราะคิดว่าไม่ใช่หน้าที่ของตนเองที่จะต้องมาบริหารจัดการควรเป็นหน้าที่ของภาครัฐมากกว่า

ตารางที่ 15 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดินของเกษตรกรตำบลธาตุทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี จำแนกตามระดับการศึกษา

การศึกษา	แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig.
ประถมศึกษา	ระหว่างกลุ่ม	2	22.156	11.078	41.20	.000*
มัธยมศึกษา	ภายในกลุ่ม	193	51.891	0.269		
อนุปริญญา	รวม	195	74.048			

* $p < .05$

จากตารางที่ 15 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดินของเกษตรกรตำบลธาตุทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี พบว่าค่านัยสำคัญที่ปรากฏในตาราง .000 ซึ่งน้อยกว่าค่านัยสำคัญ.05แสดงว่าเกษตรกรที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดินแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และได้ทำการเปรียบเทียบรายคู่ต่อ ได้ผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 16

ตารางที่ 16 ผลการเปรียบเทียบการรายคู่ ของค่าเฉลี่ยของการมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดินของ
เกษตรกรตำบลธาตุทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี จำแนกตามระดับการศึกษา

การศึกษา	$\bar{X}$	ประถมศึกษา	มัธยมศึกษา	อนุปริญญา
ประถมศึกษา	2.09	-	.29*	.85*
มัธยมศึกษา	2.38	-	-	.55*
อนุปริญญา	2.94	-	-	-

* $p < .05$

จากตารางที่ 16 เมื่อทำการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีการทดสอบของ LSD ของ ฟิชเชอร์ (Fisher's Least Significant Test) พบว่าเกษตรกรที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา มีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดินแตกต่างจากเกษตรกรที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา และอนุปริญญา โดยพบว่าเกษตรกรที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา มีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดินน้อยกว่าเกษตรกรที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา และอนุปริญญา

เกษตรกรที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา มีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดินแตกต่างจากเกษตรกรที่มีการศึกษาระดับอนุปริญญา โดยพบว่าเกษตรกรที่มีการศึกษาระดับมัศึกษามีส่วนร่วมน้อยกว่าเกษตรกรที่มีการศึกษาระดับอนุปริญญา

จากการวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าวพบว่าเกษตรกรที่มีการศึกษาน้อย มีส่วนร่วมน้อยกว่าเกษตรกรที่มีการศึกษาสูง เนื่องจากเกษตรกรที่มีการศึกษาสูงสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการวางแผนการปฏิบัติ และการตรวจสอบได้มาก

ตอนที่ 5 การวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดินเมื่อปัจจัยด้านสังคมและการรับรู้ข่าวสารที่แตกต่างกัน

ตารางที่ 17 การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดินของเกษตรกรตำบลธาตุทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี จำแนกตามการเป็นสมาชิกของกลุ่ม

การเป็นสมาชิกของกลุ่ม	จำนวน	$\bar{X}$	SD	t	sig.
ไม่เป็น	193	2.41	0.61	-.924	0.357
เป็นสมาชิก	3	2.75	0.12		

* $p < .05$

จากตารางที่ 17 การเปรียบเทียบการเป็นสมาชิกของกลุ่มกับการมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดินของเกษตรกรตำบลธาตุทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี พบว่าค่านัยสำคัญที่ปรากฏในตาราง 0.357 ซึ่งไม่น้อยกว่าค่านัยสำคัญ.05 แสดงว่าเกษตรกรที่ไม่เป็นสมาชิกและเกษตรกรที่เป็นสมาชิกของกลุ่ม มีการมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดิน ไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐาน

ตารางที่ 18 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดินของเกษตรกรตำบลธาตุทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี จำแนกตามการได้รับข่าวสารเกี่ยวกับเรื่องการเพาะปลูก

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	10	5.388	.539	1.452	.161
ภายในกลุ่ม	185	68.659	.371		
รวม	195	74.048			

* $p < .05$

จากตารางที่ 18 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดินของเกษตรกรตำบลธาตุทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี พบว่าค่า

นัยสำคัญที่ปรากฏในตาราง .161 ซึ่งไม่น้อยกว่าค่านัยสำคัญ .05 แสดงว่าเกษตรกรที่ได้รับข่าวสารเกี่ยวกับเรื่องการเพาะปลูกต่างกันมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดินไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐาน

ตารางที่ 19 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดินของเกษตรกรตำบลธาตุทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี จำแนกตามความบ่อยของการได้รับข้อมูลข่าวสาร

ความบ่อยของการได้รับข้อมูล ข่าวสาร	แหล่งความ แปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig.
ไม่ได้รับเลย	ระหว่างกลุ่ม	3	.563	.188	.491	.689
1 ครั้ง/เดือน	ภายในกลุ่ม	192	72.484	.383		
3 ครั้ง/เดือน	รวม	195	74.048			
มากกว่า 3 ครั้ง/เดือน						

* $p < .05$

จากตารางที่ 19 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดินของเกษตรกรตำบลธาตุทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี พบว่าค่านัยสำคัญที่ปรากฏในตาราง .689 ซึ่งไม่น้อยกว่าค่านัยสำคัญ .05 แสดงว่าเกษตรกรที่ได้รับข้อมูลข่าวสารบ่อยต่างกันมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดินไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ.05 จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐาน

ตารางที่ 20 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วม
จัดการทรัพยากรดินของเกษตรกรตำบลธาตุทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี
จำแนกตามความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรดิน

ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรดิน	แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig.
มาก	ระหว่างกลุ่ม	2	21.567	10.78	39.657	.000*
ปานกลาง	ภายในกลุ่ม	193	52.480	4		
น้อย	รวม	195	74.048	.272		

* $p < .05$

จากตารางที่ 20 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดินของเกษตรกรตำบลธาตุทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี พบว่าค่านัยสำคัญที่ปรากฏในตาราง .000 ซึ่งน้อยกว่าค่านัยสำคัญ.05 แสดงว่าเกษตรกรที่มีความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรดิน ต่างกันมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดินแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และได้ทำการเปรียบเทียบรายคู่ต่อ ได้ผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 18

ตารางที่ 21 ผลการเปรียบเทียบการรายคู่ของค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดิน
ของเกษตรกรตำบลธาตุทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี จำแนกตามความเข้าใจ
เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรดิน

ความเข้าใจ	$\bar{X}$	น้อย	ปานกลาง	มาก
น้อย	2.01	-	0.49*	1.34*
ปานกลาง	2.50	-	-	0.84*
มาก	3.35	-	-	-

* $p < .05$

จากตารางที่ 21 เมื่อทำการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีการทดสอบของ LSD ของ ฟิชเชอร์ (Fisher's Least Significant Test) พบว่าเกษตรกรที่มีความรู้เข้าใจ

เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรดินน้อย มีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดินแตกต่างจากเกษตรกรที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรดินปานกลางและมาก โดยพบว่าเกษตรกรที่มีความรู้ความเข้าใจน้อย มีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดินน้อยกว่าเกษตรกรที่มีความรู้ความเข้าใจ ปานกลางและมาก

เกษตรกรที่มีความรู้เข้าใจเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรดินปานกลาง มีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดินแตกต่างจากเกษตรกรที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรดินมาก โดยพบว่าเกษตรกรที่มีความรู้ความเข้าใจปานกลาง มีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดินน้อยกว่าเกษตรกรที่มีความรู้ความเข้าใจมาก

จากการวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าวพบว่าเกษตรกรที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรดินน้อย มีส่วนร่วมน้อยกว่าเกษตรกรที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรดินมาก เนื่องจากเกษตรกรที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรดินมากจะรับรู้ถึงประโยชน์ที่จะได้รับจึงเข้าไปมีส่วนร่วมมากกว่าเกษตรกรที่มีความรู้ความเข้าใจน้อย

ตารางที่ 22 การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดินของเกษตรกรตำบลธาตุทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี จำแนกตามการอบรม

การอบรม	จำนวน	$\bar{X}$	SD	t	sig.
เคยอบรม	63	2.85	0.67	6.788	.000*
ไม่เคยอบรม	133	2.21	0.46		

* $p < .05$

จากตารางที่ 22 การเปรียบเทียบการอบรมกับการมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดินของเกษตรกรตำบลธาตุทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี พบว่าค่านัยสำคัญที่ปรากฏในตาราง .000 ซึ่งน้อยกว่าค่านัยสำคัญ .05 แสดงว่าเกษตรกรที่เคยอบรมและเกษตรกรที่ไม่เคยอบรม มีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดินแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงเป็นไปตามสมมติฐาน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าวพบว่าเกษตรกรที่ผ่านการอบรมมีส่วนร่วมมากกว่าเกษตรกรที่ไม่ผ่านการอบรมจะมีส่วนร่วมแตกต่างกัน เนื่องจากการอบรมทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่ได้เข้ารับการอบรม

ตารางที่ 23 สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐาน	ผลการทดสอบสมมติฐาน
1. เกษตรกรที่มีเพศต่างกันมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดินของตำบลธาตุทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี แตกต่างกัน	ไม่เป็นไปตามสมมติฐาน
2. เกษตรกรที่มีอายุต่างกันมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดินของตำบลธาตุทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี แตกต่างกัน	ไม่เป็นไปตามสมมติฐาน
3. เกษตรกรที่มีรายได้ในครัวเรือนต่างกันมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดินของตำบลธาตุทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี แตกต่างกัน	เป็นไปตามสมมติฐาน
4. เกษตรกรที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดินของตำบลธาตุทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี แตกต่างกัน	เป็นไปตามสมมติฐาน
5. เกษตรกรที่เป็นสมาชิกของกลุ่มและไม่เป็นสมาชิกของกลุ่มมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดินของตำบลธาตุทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี แตกต่างกัน	ไม่เป็นไปตามสมมติฐาน
6. เกษตรกรที่ได้รับข้อมูลข่าวสารต่างกันมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดินของตำบลธาตุทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี แตกต่างกัน	ไม่เป็นไปตามสมมติฐาน
7. เกษตรกรที่ได้รับข้อมูลข่าวสารบ่อยต่างกันมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดินของตำบลธาตุทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี แตกต่างกัน	ไม่เป็นไปตามสมมติฐาน
8. เกษตรกรที่มีความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรดินต่างกันมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดินของตำบลธาตุทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี แตกต่างกัน	เป็นไปตามสมมติฐาน
9. เกษตรกรที่เคยอบรมและไม่เคยอบรมมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดินของตำบลธาตุทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี แตกต่างกัน	เป็นไปตามสมมติฐาน

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาการมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดินของเกษตรกร ตำบลธาตุทอง จังหวัดชลบุรี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดินของเกษตรกรตำบลธาตุทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เกษตรกรในตำบลธาตุทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี จำนวน 196 คน โดยการหาจำนวนกลุ่มตัวอย่างจากสูตรคำนวณของยามานะ ณ ระดับ ความเชื่อมั่นที่ 95% และกำหนดให้มีความน่าจะเป็นของความผิดพลาดที่ยอมรับได้เท่ากับ 0.05 จากนั้นทำการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ตามหมู่บ้านและทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) ในแต่ละหมู่บ้าน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ .9572

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ด้วยคอมพิวเตอร์ สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) การทดสอบค่าที (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจะใช้วิธีการทดสอบรายคู่ด้วยวิธีการของ LSD

สรุปผลการวิจัย

1. ระดับการมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดินของเกษตรกรตำบลธาตุทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี ผลการศึกษาพบว่าการมีส่วนร่วมการจัดการทรัพยากรดินของเกษตรกร ในภาพรวมมีส่วนร่วมน้อย เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า

1.1 เกษตรกรมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดินของตำบลธาตุทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี ด้านการวางแผน ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย

1.2 เกษตรกรมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดิน ด้านการปฏิบัติ ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

1.3 เกษตรกรมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดิน ด้านการตรวจสอบ ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย

2. ผลการเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดินของเกษตรกรที่มีปัจจัยส่วนบุคคลต่างกันพบว่าเกษตรกรที่มีรายได้ในครัวเรือนและ ระดับการศึกษาต่างกันมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดินแตกต่างกัน โดยเกษตรกรที่มีรายได้ไม่เกิน 5,000 บาท และรายได้ 5,001-15,000

บาท มีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดินน้อยกว่าเกษตรกรที่มีรายได้มากกว่า 15,001 บาทขึ้นไป และเกษตรกรที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา มีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดินน้อยกว่าเกษตรกรที่มีการศึกษาระดับอนุปริญญา

ส่วนเกษตรกรที่มีเพศ และอายุต่างกันมีส่วนร่วมต่อการจัดการทรัพยากรดินไม่แตกต่างกัน ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

3. ผลการเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดินของเกษตรกรที่มีปัจจัยด้านสังคมและการรับรู้ข่าวสารต่างกัน พบว่าเกษตรกรที่มีความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรดินที่แตกต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรดินแตกต่างกัน โดยเกษตรกรที่มีความรู้ความเข้าใจน้อยมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดินน้อยกว่าเกษตรกรที่มีความรู้ความเข้าใจมาก เกษตรกรที่ได้รับการฝึกอบรมแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรดินแตกต่างกัน

ส่วนการเป็นสมาชิกของกลุ่ม การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับเรื่องการเพาะปลูก และความบ่อยของการได้รับข้อมูลข่าวสารต่างกันเกษตรกรมีส่วนร่วมต่อการจัดการทรัพยากรดินไม่แตกต่างกัน ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

อภิปรายผล

1. ระดับการมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดินของเกษตรกรตำบลธาตุทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี ผลการศึกษาพบว่าการมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดินของเกษตรกร ในภาพรวมมีส่วนร่วมน้อย เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า

1.1 เกษตรกรมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดิน ด้านการวางแผน ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ทั้งนี้เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่มีฐานะยากจน ต้องทำงานเลี้ยงครอบครัวจึงไม่มีเวลาที่จะคิดถึงในการเรื่องการมีส่วนร่วมและไม่สนใจหรือจะเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าว ซึ่ง เจริญ ภัสระ (2540, หน้า 1) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน คือกระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ แก้ปัญหาของตนเอง ร่วมใช้ความคิด สร้างสรรค์ความรู้และความชำนาญร่วมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสมและสนับสนุน ติดตามผล การปฏิบัติงานขององค์กรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง สอดคล้องกับผลการศึกษาของ อรรถย ด่านสาคร (2551) ทำการวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแก่ง อำเภอเมือง จังหวัดสระแก้ว พบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแก่งอยู่ในระดับน้อย

1.2 เกษตรกรมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดิน ด้านการปฏิบัติในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เนื่องจากหน่วยงานภาครัฐซึ่งมีเกษตรอำเภอคอยให้ความช่วยเหลือและให้

คำแนะนำในเรื่องการเกี่ยวกับเพาะปลูก การใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยหมัก และการฝึกอบรมให้กับเกษตรกร รวมทั้งกิจกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเพาะปลูกให้กับเกษตรกร สอดคล้องกับสุนิตย์มะลิวัลย์ (2541, หน้า 17) ได้กล่าวว่าประชาชนมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง คือ ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมเพียงบางส่วนของกิจกรรม เช่น ได้รับการบอกเล่าหรือปรึกษาหารือในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งซึ่งบางเรื่องประชาชนไม่ได้มีส่วนตั้งแต่เริ่มต้นของกิจกรรม ขัดแย้งกับผลการวิจัยของ ורתัย คำนสาคร (2550) ได้วิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแก่ง อำเภอเมือง จังหวัดสระแก้ว พบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปฏิบัติตามแผน อยู่ในระดับน้อย

1.3 เกษตรกรมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดิน ด้านการตรวจสอบในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเกษตรกรไม่มีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการตรวจสอบและเข้าใจว่าเป็นหน้าที่ของหน่วยงานราชการที่จะต้องเข้ามาดำเนินการแก้ไข ตรวจสอบ ซึ่งมีเกษตรกรอำเภอคูแลรับผิดชอบในเรื่องดังกล่าว สอดคล้องกับ สุภาภรณ์ หรั่งหอด (2551, หน้า 52) กล่าวว่าในเรื่องการดำเนินการติดตามตรวจสอบและประเมินผลนั้นประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจและมองว่าเป็นเรื่องของทางภาครัฐ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ורתัย คำนสาคร (2551) เรื่องการมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแก่ง อำเภอเมือง จังหวัดสระแก้ว พบว่าการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการจัดซื้อจัดจ้างตามแผนงาน/ โครงการขององค์การบริหารส่วนตำบล อยู่ในระดับน้อย

2. ผลการทดสอบสมมติฐาน เปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดินของเกษตรกรที่มีปัจจัยส่วนบุคคลต่างกันพบว่าเกษตรกรที่มีรายได้ในครัวเรือนและ ระดับการศึกษาต่างกันมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดินแตกต่างกัน โดยเกษตรกรที่มีรายได้ไม่เกิน 5,000 บาท และรายได้ 5,001-15,000 บาท มีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดินน้อยกว่าเกษตรกรที่มีรายได้มากกว่า 15,001 บาทขึ้นไป และเกษตรกรที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา มีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดินน้อยกว่าเกษตรกรที่มีการศึกษาระดับอนุปริญา ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเกษตรกรส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยอยู่ที่ 5,001-15,000 บาท และมีการศึกษาในระดับประถมศึกษา ดังนั้นเกษตรกรในกลุ่มนี้จึงใช้เวลาส่วนใหญ่ในการประกอบอาชีพเพื่อหาเลี้ยงครอบครัวทำให้ไม่มีเวลาในการมีส่วนร่วมกับกิจกรรมต่าง ๆ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุภาภรณ์ หรั่งหอด (2551) ได้วิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเพิ่มและการจัดการพื้นที่สีเขียวในเขตชุมชน: กรณีศึกษาเขตเทศบาลเมืองบ้านสวน อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี พบว่าประชาชนที่มีรายได้ต่างกัน มีส่วนร่วมในการเพิ่มและจัดการพื้นที่สีเขียวในเขตชุมชนอย่างยั่งยืน แตกต่างกัน และงานวิจัยของ นวรัตน์ ไตรรักษ์ (2549) วิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ

สิ่งแวดล้อมของประชาชน ตำบลคอนหัวพ่อ อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี พบว่าประชาชนที่มี การศึกษาต่างกัน มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แตกต่างกัน และ งานวิจัยของ พัฒนพงษ์ น้อยสมมิตร (2548) วิจัยเรื่องการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม กรณีศึกษา: ใน เขตเทศบาลนครระยอง ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ และการศึกษาที่แตกต่างกันจะมี ส่วนร่วมในการรักษาสิ่งแวดล้อมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ส่วนเกษตรกรที่มีเพศ และอายุต่างกันมีส่วนร่วมต่อการจัดการทรัพยากรดินไม่แตกต่างกัน ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องจากเกษตรกรที่เป็นเพศชายและเพศหญิง มีอายุ ต่างกันในตำบลธาตุทองมีจิตสำนึกในการรักษาทรัพยากร โดยเฉพาะทรัพยากรดินซึ่งเป็นพื้นที่ สำหรับทำมาหากินของพวกเขา โดยการเข้ามามีส่วนร่วมดังกล่าวเป็นการพัฒนาท้องถิ่นเพื่อให้มี รายได้เพิ่มมากขึ้นซึ่งจะส่งผลต่อวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนในตำบลธาตุทอง ดังที่ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2546, หน้า 314) ระบุว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการ พัฒนา หมายถึง การที่ประชาชนได้ร่วมอย่างแข็งขันในกระบวนการตัดสินใจต่าง ๆ ในเรื่องที่จะมี ผลกระทบต่อเขา สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สุภาภรณ์ หรั่งหอด (2551) วิจัยเรื่องการมีส่วน ร่วมของประชาชนในการเพิ่มและจัดการพื้นที่สีเขียวในเขตชุมชน: กรณีศึกษาเทศบาลเมือง บ้านสวน อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ผลการวิจัยพบว่าประชาชนที่มีเพศ อายุต่างกัน มีส่วนร่วมใน การเพิ่มและจัดการพื้นที่สีเขียวใน เขตชุมชนอย่างยั่งยืน ไม่แตกต่างกัน ผลการวิจัยของ อรทัย คำนสาคร (2551) ได้ทำการวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล บ้านแก้ง อำเภอเมือง จังหวัดสระแก้ว พบว่าประชาชนที่มีเพศ และอายุที่ต่างกัน มีส่วนร่วมในการ วางแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล ไม่แตกต่างกัน และผลงานวิจัยของ ปิยะศักดิ์ อภิเชษฐ์รัตน์ (2550) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาเทศบาล ตำบลบ่อทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี ให้เป็นเมืองน่าอยู่ พบว่าประชาชนที่มีเพศ และอายุ ต่างกัน มีส่วนร่วมต่อโครงการ เมืองน่าอยู่ของเทศบาลตำบลบ่อทอง ไม่แตกต่างกัน

3. ผลการเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดินของเกษตรกรที่มีปัจจัย ด้านสังคมและการรับรู้ข่าวสารต่างกัน พบว่าเกษตรกรที่มีความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากร ดิน และการฝึกอบรมที่แตกต่างกัน มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรดินแตกต่างกัน โดยพบว่าเกษตรกรที่มีความรู้ความเข้าใจน้อย มีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดินน้อยกว่าเกษตรกรที่มี ความรู้ความเข้าใจมาก ทั้งนี้เนื่องจากเกษตรกรที่เคยได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการจัดการ ทรัพยากรดินได้รับการฝึกฝนจนมีความรู้ความเข้าใจได้รับการถ่ายทอดความรู้ในเรื่องการจัดการ ทรัพยากรดินทำให้รู้คุณค่าของดินและรู้จักการบำรุงรักษาดินไม่ให้เสื่อมโทรม ตลอดจน กระบวนการจัดการดูแลรักษาทรัพยากรดินมากกว่าเกษตรกรที่ไม่เคยเข้ารับการฝึกอบรมและมี

ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรดิน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ไพสุตา ตรีเดซี (2546) วิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชุมชนบ้านทุ่งสูง จังหวัดกระบี่ ผลการวิจัยพบว่าประชาชนบ้านทุ่งสูงที่ได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชุมชนบ้านทุ่งสูง จังหวัดกระบี่ พบว่าประชาชนบ้านทุ่งสูงที่ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชุมชนต่างกันมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชนบ้านทุ่งสูงแตกต่างกัน ชัดแย้งกับผลงานวิจัยของ สุภราภรณ์ ธรรมชาติ (2541) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่ง: กรณีศึกษาอำเภอละงู จังหวัดสตูล พบว่า ความรู้ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่ง

ส่วนการเป็นสมาชิกของกลุ่ม การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับเรื่องการเพาะปลูก และความบ่อยของการได้รับข้อมูลข่าวสารต่างกันเกษตรกรมีส่วนร่วมต่อการจัดการทรัพยากรดิน ไม่แตกต่างกัน ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของ มยุรี ศรีอุดร (2548) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม บริเวณตลาดน้ำวัดลำพญา อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ผลการศึกษาพบว่าความเป็นสมาชิกกลุ่มที่ต่างกันประชาชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 ชัดแย้งกับผลการวิจัยของ ยศวดี โพธิ์ไพรัตน์ (2550) ได้วิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมในการบริหารงานพัฒนาท้องถิ่นของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองรี อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี พบว่าประชาชนที่ได้รับข้อมูลข่าวสารต่างกันมีส่วนร่วมในการบริหารงานพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองรี แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. นายกเทศมนตรีตำบลธาตุทอง ควรจัด โครงการให้ความรู้แก่เกษตรกรในการดูแลบำรุงรักษาดินเพื่อการเพาะปลูกโดยจัดทำเป็น โครงการสัญจรในแต่ละหมู่บ้าน
2. นายกเทศมนตรีตำบลธาตุทอง ควรได้มีการประสานงานกับเกษตรกรอำเภอเพื่อให้ความรู้ในเรื่องนโยบายการปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรดินเพื่อให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในการปฏิบัติมากขึ้น

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. จัดให้มีการพบปะกันระหว่างเกษตรกรกับหน่วยงานภาครัฐเพื่อที่เกษตรกรจะได้ร่วมแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในเรื่องการจัดการทรัพยากรดิน
2. ควรมีการประชาสัมพันธ์และให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรดิน เพื่อให้เกษตรกรเห็นความสำคัญของการจัดการทรัพยากรดิน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการทรัพยากรดินและน้ำเนื่องจากทั้งสองอย่างมีผลต่อการจัดการทรัพยากร

2. ควรศึกษาการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการวางแผนและการตรวจสอบในเชิงคุณภาพอีกครั้งเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกในด้านการวางแผน ด้านการปฏิบัติ ด้านการตรวจสอบ

บรรณานุกรม

กรมการศาสนา. (2540). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540. กรุงเทพฯ:

กรมการศาสนา.

กรมพัฒนาที่ดิน. (ม.ป.ป.). คู่มือการจัดการทรัพยากรที่ดินเบื้องต้น จังหวัดนครสวรรค์. กรุงเทพฯ:

กรมพัฒนาที่ดิน.

ขนิษฐา ศรีนนท์. (2544). การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการวางแผนพัฒนาเทศบาลนคร.

ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการบริหารทั่วไป, บัณฑิตวิทยาลัย,
มหาวิทยาลัยบูรพา.

จิตติชัย ดอกไม้. (2549). การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน โครงการพัฒนาศักยภาพหมู่บ้าน/ชุมชน

(SML): ศึกษากรณีอำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี. ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตร
มหาบัณฑิต, สาขาการบริหารทั่วไป, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยบูรพา.

เจริญ ภัสธร. (2540, พฤษภาคม). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานของรัฐ.

วารสารสมาคมรัฐประศาสนศาสตร์แห่งประเทศไทย, 12, 11-14.

เฉลิมพล นันทมงคล. (2543). ศักยภาพการใช้ที่ดินในระดับไร่นาโดยใช้ระบบสารสนเทศ

ภูมิศาสตร์ กรณีศึกษาร้านขุนซ่อง ตำบลขุนซ่อง อำเภอแก่งหางแมว จังหวัดจันทบุรี.

วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิทยาศาสตรสิ่งแวดล้อม, บัณฑิตวิทยาลัย,
มหาวิทยาลัยบูรพา.

ทรงพล ประสารกก. (2551). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานตามแผนพัฒนาสามปี

(พ.ศ. 2548-2550) ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองแสง อำเภอประจันตคามจังหวัด

ปราจีนบุรี. ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขานโยบายสาธารณะ,

วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ, มหาวิทยาลัยบูรพา.

ชนะจักร เย็นบำรุง. (2540). การมีส่วนร่วมของเกษตรกรต่อการดำเนินการองค์กรธุรกิจชุมชน:

ศึกษากรณีกลุ่มแปรรูปข้าว อำเภอโพธาราม จังหวัดร้อยเอ็ด. วิทยานิพนธ์

พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาพัฒนาสังคม, บัณฑิตวิทยาลัย, สถาบันบัณฑิต

พัฒนบริหารศาสตร์.

นวรรตน์ ไตรรักษ์. (2549). การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของ

ประชาชน ตำบลคอนหัวฟ่อ อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี. ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตร

มหาบัณฑิต, สาขานโยบายสาธารณะ, วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ, มหาวิทยาลัยบูรพา.

- พัฒนพงษ์ น้อยสมมิตร. (2548). การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม กรณีศึกษา: ในเขตเทศบาลนคร
ระยอง. ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขานโยบายสาธารณะ, วิทยาลัย
การบริหารรัฐกิจ, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ภักดี สิริปุชกะ. (2541). สถานการณ์อาชีวอนามัย. กรุงเทพฯ: กองอาชีวอนามัย กระทรวง
สาธารณสุข.
- บัวพันธ์ พรหมกิจ, สุรัสวดี หุ่นพยนต์ และสุชีลา ตันชัยนนท์. (2532). การพัฒนาชนบท
การเข้าร่วมในการพัฒนาของชาวบ้าน. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ประภาพร ศรีสถิตย์ธรรม. (2543). การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการจัดการ
สิ่งแวดล้อม: ศึกษาเฉพาะกรณีของชุมชน ในเขตเทศบาลนคร จังหวัดนครราชสีมา.
กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ปรัชญา เวสารัชช์. (2530). เอกสารการสอนชุดวิชาการบริหารแผนงานโครงการพัฒนาท้องถิ่นและ
ชนบท หน่วยที่ 1-8. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ปรีชาดิ วลัยเสถียร. (2541). กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา. กรุงเทพฯ:
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ปิยะศักดิ์ อภิเชษฐ์รัตน์. (2550). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาเทศบาลตำบลบ่อทอง
ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขานโยบายสาธารณะ, วิทยาลัย
การบริหารรัฐกิจ, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ไพศุดา ตริเดชะ. (2546). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชุมชนบ้านทุ่งสูง จังหวัด
กระบี่. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาสังคมวิทยาประยุกต์, บัณฑิตวิทยาลัย,
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- มยุรี ศรีอุตร. (2548). การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อมบริเวณตลาดน้ำวัดพญา อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม. กรุงเทพฯ:
มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2546). การบริหารการพัฒนาชนบท: หน่วยที่ 1-3 (พิมพ์ครั้งที่
11). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ยศวดี โพธิ์ไพรัตน์. (2550). การมีส่วนร่วมในการบริหารงานพัฒนาท้องถิ่นของประชาชนในเขต
องค์การบริหารส่วนตำบลหนองรี อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี. ปัญหาพิเศษ
รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขานโยบายสาธารณะ, วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ,
มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ราตรี ภารา. (2540). ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ: อักษราพัฒนา.

วิชัย เทียนน้อย. (ม.ป.ป.). การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ. กรุงเทพฯ: อักษรวัฒนา.

วันชัย วัฒนศัพท์. (2544). คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจของชุมชน. นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า.

ศศิณา ภารา. (2550). ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ: เอ็กสเปอร์เนท.

ศิริชัย พงษ์วิชัย. (2545). การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยคอมพิวเตอร์ (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศุภราภรณ์ ธรรมชาติ. (2541). การมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่ง: กรณีศึกษาอำเภอละงู จังหวัดสตูล. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.

สำนักนายกรัฐมนตรี. (2550). นโยบายด้านที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.

สุธาวลัย เสถียรไทย. (2543). แนวคิดเศรษฐศาสตร์นิเทศ สถานภาพไทยศึกษา: การสำรวจเชิงวิพากษ์. กรุงเทพฯ: ตรัสวิน.

สุนิตย์ มะลิวัลย์. (2551). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน: ศึกษากรณีอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ. ภาคนิพนธ์พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาพัฒนาสังคม, บัณฑิตวิทยาลัย, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

สุภาภรณ์ หรั่งหอด. (2551). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการเพิ่มและการจัดการพื้นที่สีเขียวในเขตชุมชน: กรณีศึกษาเขตเทศบาลเมืองบ้านสวน อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี. ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขานโยบายสาธารณะ, วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ, มหาวิทยาลัยบูรพา.

สุเมธ อินทร์พรหม. (2550). การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี. ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการบริหารทั่วไป, มหาวิทยาลัยบูรพา.

แสวง รัตนมงคลมาศ. (2540). การระดมมวลชนและการมีส่วนร่วมของมวลชน การจัดตั้งองค์กรการนำและการตัดสินใจทางสังคม. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

อรทัย ดำนาค. (2551). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแก้ง อำเภอเมือง จังหวัดสระแก้ว. ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขานโยบายสาธารณะ, วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ, มหาวิทยาลัยบูรพา.

อาภรณ์พันธ์ จันทรสว่าง. (2539). คำบรรยายวิชาทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อำนาจ เจริญศิลป์. (2543). *การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม*. กรุงเทพฯ:
โอเดียนสโตร์.

Alastair, T, W. (1982). *Why Community Participation, A Discussion of the Argument go, Community Participation: Current Issue and Lesson Learned*. United Nations
Children's Fund.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

การวิเคราะห์ระดับความน่าเชื่อถือของแบบสอบถาม

RELIABILITY ANALYSIS - SCALE (ALPHA)

Item-total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item- Total Correlation	Alpha if Item Deleted
ข้อ3.1	47.6000	156.3172	.7461	.9548
ข้อ3.2	47.7333	158.6161	.7972	.9541
ข้อ3.3	47.7000	159.3897	.7022	.9552
ข้อ3.4	47.8333	159.3851	.7302	.9549
ข้อ3.5	47.9000	157.8172	.7707	.9544
ข้อ3.6	47.9667	168.3782	.4051	.9579
ข้อ3.7	47.8333	168.0057	.4177	.9578
ข้อ3.8	48.0000	164.4138	.6352	.9559
ข้อ3.9	47.5333	161.5678	.6530	.9557
ข้อ3.10	47.5333	163.7747	.6185	.9561
ข้อ3.11	47.5333	165.3609	.7078	.9556
ข้อ3.12	47.5000	165.2931	.5242	.9570
ข้อ3.13	47.4000	166.3172	.4547	.9577

ภาคผนวก ค
แบบสอบถาม

แบบสอบถาม

เรื่อง การมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดินของเกษตรกรตำบลธาตุทอง อำเภอป่องทอง จังหวัดชลบุรี

คำชี้แจง แบบสอบถามฉบับนี้มี 4 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยด้านสังคมและการรับรู้ข่าวสาร

ส่วนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดินของเกษตรกรตำบลธาตุทอง อำเภอป่องทอง จังหวัดชลบุรี

ส่วนที่ 4 เป็นแบบสอบถามปลายเปิด

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง () หน้าข้อความที่ตรงกับตัวท่าน

1. เพศ

() ชาย () หญิง

2. อายุ

() น้อยกว่า 30 ปี () 31-40 ปี
() 41-50 ปี () มากกว่า 50 ปีขึ้นไป

3. รายได้ในครัวเรือน/เดือน

() ไม่เกิน 5,000 บาท () รายได้ 5,001 บาท-15,000 บาท
() รายได้มากกว่า 15,001 บาทขึ้นไป

4. ระดับการศึกษา

() ประถมศึกษา () มัธยม
() อนุปริญญา () ปริญญาตรีและสูงกว่า

ส่วนที่ 2 ปัจจัยด้านสังคมและการรับรู้ข่าวสาร โปรด ✓ ในช่อง ()

1. ท่านเป็นสมาชิกของกลุ่มใดบ้างในหมู่บ้าน
 - () ไม่เป็น (ถ้าตอบข้อนี้ไม่ต้องตอบข้อ 2-4)
 - () เป็นสมาชิกของกลุ่มหรือชมรม (ระบุ).....
2. ท่านเข้าเป็นสมาชิกของกลุ่มได้อย่างไร
 - () สมัครใจ
 - () ถูกขอร้อง
 - () โดยตำแหน่งหน้าที่ทางสังคม
 - () อื่น ๆ (ระบุ).....
3. ท่านรู้สึกอย่างไรในการเป็นสมาชิกของกลุ่มในหมู่บ้าน
 - () เสียเวลา
 - () ได้ประโยชน์
4. จากการเป็นสมาชิกของกลุ่มในหมู่บ้าน มีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องหรือไม่
 - () ไม่มี
 - () มี (ระบุ).....
5. ท่านได้รับข่าวสารเกี่ยวกับเรื่องการเพาะปลูกจากที่ใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

() วิทยุ	() โทรทัศน์
() หนังสือพิมพ์	() นิตยสาร
() แผ่นพับ ประกาศเผยแพร่	() เอกสารประชาสัมพันธ์
() กำนัน	() ผู้ใหญ่บ้าน
() เพื่อนบ้าน	() เจ้าหน้าที่ของรัฐในพื้นที่
() เสียงตามสายในหมู่บ้าน	() องค์กรเอกชน
() อื่น ๆ (ระบุ).....	
6. ท่านได้รับข้อมูลข่าวสารบ่อยเพียงใด
 - () ไม่ได้รับเลย
 - () 1 ครั้ง/เดือน
 - () 2 ครั้ง/เดือน

- () 3 ครั้ง/เดือน
- () มากกว่า 3 ครั้ง/เดือน

7. ท่านเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรดินมากน้อยเพียงใด

- () มาก
- () ปานกลาง
- () น้อย

8. ท่านเคยเข้ารับการฝึกอบรมหรือไม่

- () เคย
- () ไม่เคย

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดินของเกษตรกรตำบลธาตุทอง อำเภอปอทอง จังหวัดชลบุรี ที่ท่านมีส่วนร่วม ขอให้ท่านโปรดอ่านและพิจารณาข้อความแล้วเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง คือ

การมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดินของเกษตรกร	ระดับการมีส่วนร่วม				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ด้านการวางแผน					
1. มีส่วนร่วมในการวางแผนการใช้ทรัพยากรดินประจำปี					
2. มีส่วนร่วมในการวางแผน ปรับปรุงคุณภาพทรัพยากรดิน เช่น ดินเค็มดินเปรี้ยว					
3. มีส่วนร่วมในการวางแผนลดการใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมี					
4. มีส่วนร่วมในการวางแผนการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยหมัก และสารจุลินทรีย์					
5. มีส่วนร่วมในการวางแผนการใช้ทรัพยากรดินในการปลูกพืช และอื่น ๆ ในดิน					
6. มีส่วนร่วมในการวางแผนในการฝึกอบรมการปรับปรุงคุณภาพทรัพยากรดิน					
7. มีส่วนร่วมในการวางแผนการใช้น้ำสำหรับการจัดการทรัพยากรดินในการปลูกพืชและอื่น ๆ					
8. มีส่วนร่วมในการวางแผนการใช้ทรัพยากรดินร่วมกับหน่วยงานของรัฐและเอกชน					
ด้านการปฏิบัติ					
9. มีส่วนร่วมในการปฏิบัติการใช้ทรัพยากรประจำปี					
10. มีส่วนร่วมในการปฏิบัติปรับปรุงคุณภาพทรัพยากรดิน เช่น ดินเค็ม ดินเปรี้ยว					

การมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดินของเกษตรกร	ระดับการมีส่วนร่วม				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
11. มีส่วนร่วมในการปฏิบัติลดการใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมี					
12. มีส่วนร่วมในการปฏิบัติการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยหมัก และสารจุลินทรีย์					
13. มีส่วนร่วมในการปฏิบัติในการฝึกอบรมการปรับปรุงคุณภาพทรัพยากรดิน					
14. มีส่วนร่วมในการใช้น้ำสำหรับการจัดการทรัพยากรดินในการปลูกพืชและอื่น ๆ ในดิน					
15. มีส่วนร่วมในการปฏิบัติการใช้ทรัพยากรดินร่วมกับหน่วยงานของรัฐและเอกชน					
16. ใช้ประโยชน์จากที่ดินโดยคำนึงถึงสภาพของสิ่งแวดล้อม					
ด้านการตรวจสอบ					
17. มีส่วนร่วมในการตรวจสอบการใช้ทรัพยากรดินประจำปี					
18. มีส่วนร่วมในการปรับปรุงคุณภาพทรัพยากรดิน เช่น ดินเค็ม ดินเปรี้ยว					
19. มีส่วนร่วมในการตรวจสอบลดการใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมี					
20. มีส่วนร่วมในการตรวจสอบการใช้ปุ๋ย อินทรีย์ ปุ๋ยหมัก และสารจุลินทรีย์					
21. มีส่วนร่วมในการตรวจสอบการใช้การใช้ทรัพยากรดินในการปลูกพืช และอื่น ๆ ในดิน					
22. มีส่วนร่วมในการตรวจสอบดิน					
23. มีส่วนร่วมในการตรวจสอบการใช้น้ำ สำหรับการจัดการทรัพยากรดินในการปลูกพืชอื่น ๆ					

การมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดินของเกษตรกร	ระดับการมีส่วนร่วม				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
24. มีส่วนร่วมในการตรวจสอบการใช้ทรัพยากรดินร่วมกับหน่วยงานของรัฐและเอกชน					

ส่วนที่ 4 เป็นแบบสอบถามเพื่อให้ท่านได้แสดงความคิดเห็นโดยท่านสามารถเขียนแสดงความคิดเห็นได้

1. เพราะเหตุใดท่านจึงมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรดิน (โปรดระบุ)
- 1.1.....
- 1.2.....
- 1.3.....
- 1.4.....
- 1.5.....
2. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรดิน (โปรดระบุ)
- 2.1.....
- 2.2.....
- 2.3.....
- 2.4.....
- 2.5.....